Ylä-Savon SOTE
KUNTAYHTYMÄ

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2017-2021

IISALMI, KIURUVESI, SONKAJÄRVI, VIEREMÄ

1. Sisällysluettelo

1. JOHDANTO 2

1.1 Lasten, nuorten ja perheiden Ylä-Savo 2016 4

2. KUNNAT 5

2.1 IISALMI 5

2.1.1 Lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila 5

2.1.2 Lasten, nuorten ja perheiden nykyvoinnin kehittämiskohteet 8

2.2 KIURUVESI 12

2.2.1 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytila 12

2.2.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämiskohteet 15

2.3 SONKAJÄRVI 16

2.3.1 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila 16

2.3.2 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittämiskohteet 19

2.4 VIEREMÄ 21

2.4.1 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila 21

2.4.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämiskohteet 23

3. YLÄ-SAVON SOTE KUNTAYHTYMÄN JÄSENKUNTIEN (IISALMI, KIURUVESI, SONKAJÄRVI JA VIEREMÄ) YHTEISET KEHITTÄMISKOHTEET 25

4. LASTENSUOJELUSUUNNITELMA 26

4.1 Ennalta ehkäisevät ja varhaisen tuen lapsiperhepalvelut 26

4.2 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu 27

4.3 Lapsiperheiden sosiaalityö Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä 28

4.4 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelujärjestelmä 28

4.5 Lastensuojelun asiakkaat 29

4.5.1 Avohuolto 29

4.5.2 Lastensuojelun sijaishuolto 29

4.6 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lastensuojelutyön keskeiset tavoitteet 30

5. Seuranta ja arviointi 31

6. LINKIT: 32

7. Liitteet 33

LIITE I: KUNTIEN TILASTOT 33

IISALMI 33

KIURUVESI 35

SONKAJÄRVI 36

VIEREMÄ 38

LIITE 2: LASTENSUOJELUN TILASTOT: 40

1. JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen perustuu 1.1.2008 voimaan tulleen Lastensuojelulain (417/2007) 12 pykälään, jossa kunnat velvoitetaan laatimaan suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lain mukaan kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteuttamista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Valtuuston tulee ottaa suunnitelman toteuttaminen huomioon kunkin vuoden talous- ja toimintasuunnitelmassa. Suunnitelman voi laatia kuntakohtaisesti tai useampi kunta yhdessä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Kunnan luottamushenkilöt saavat kokonaisvaltaisen käsityksen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kasvuoloista sekä resursseista, joita tarvitaan heidän hyvinvointinsa turvaamiseksi. Suunnitelman on tarkoitus ohjata konkreettisesti kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi- ja lastensuojelupolitiikkaa.

Suunnitelma sisältää tietoja

- lasten ja nuorten kasvuoloista
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävistä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri toimijoiden välillä

Suunnitelman sisältö on laaja-alainen ja koskee lapsen ja nuoren kasvuoloja, niiden epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukea sekä lasten ja nuorten palveluja ja sisältää myös lastensuojelulain mukaisen lastensuojelusuunnitelman.

Erilaiset lait ja asetukset kuten hallitusohjelma, perusopetuslaki, varhaiskasvatuslaki, terveydenhuoltolaki, lastensuojelulaki sekä nuoriso-, liikunta- ja kulttuurilaki määrittelevät lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyviä asioita. Terveydenhuoltolain (2011) yhtenä painopisteenä on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, joka tulossa olevan sote-uudistuksen ja valtakunnallisen lapsiperheiden muutosohjelman mukaan on jatkossa kuntien vastuualuetta yhteistyössä maakunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. Laki velvoittaa kuntia varaamaan riittävät resurssit ennaltaehkäisyyn sekä erityisen tuen ja tutkimuksen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen.

Neuvolatoimintaa, suun terveydenhoitoa ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa koskeva Valtioneuvoston asetus määrittelee tarkasti palvelujen sisältöä, niihin varattavia resursseja ja tehtävien terveystarkastusten ajankohtia.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutokset tulivat voimaan 1.8.2015. Lasten päivähoidosta annetun lain nimi muuttui varhaiskasvatuslaiksi, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja korostetaan lapsen etua toiminnan järjestämisessä. Lakiin on kirjattu varhaiskasvatuksen tavoitteet ja erityisesti siinä painotetaan lasten sekä huoltajien osallisuutta ja vaikuttamista.

Laissa edellytetään, että varhaiskasvatuksessa toimitaan yhdessä lapsen sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi, tuetaan lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä, kehitetään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistetään lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjataan eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Opetushallitus on laatinut normiohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat palveluntuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti. Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat on kunnissa otettava käyttöön 1.8.2017 alkaen.

Perusopetuslain (26a§) mukaan lapsen on osallistuttava ennen oppivelvollisuuden alkua vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetus toteutetaan esiopetussuunnitelman perusteiden ja sen mukaan laaditun seudullisen esiopetussuunnitelman pohjalta.

Perusopetuksessa on opetussuunnitelmauudistus menossa. Perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu seudullisesti ja uudet opetussuunnitelmat on otettu käyttöön alakouluissa 1.8.2016 ja porrastetusti yläkoulussa vuosina 2018 – 2019. Lukiokoulutuksessa sähköisten ylioppilaskokeiden käyttö laajenee.

Nuorisolaki uudistuu vuoden 2017 aikana. Tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä lisätä nuorten osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta. Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, joka kattaa nuorten kannalta keskeisimmät toimijat; opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimi sekä työ- ja poliisi- ja puolustushallinnon edustajat. Nuorisolaissa säädetään edelleen myös etsivästä nuorisotyöstä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva alle 29-vuotias nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja muuta elämänhallintaa sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Esi – ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelmien taustalla on oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), jonka myötä Opetushallitus on tehnyt muutoksia esi – ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin oppilashuoltoa koskevan luvun osalta. Esi – ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättiin myös koulu- /yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman tekemisestä, jotka on kunnissa tehty peruskoulujen yhteisenä oppilashuoltosuunnitelmana ja/tai esiopetuksen yhteisenä oppilashuoltosuunnitelmana.

Oppilashuoltolain muutokset tulivat voimaan 1.8.2014. Oppilashuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Yhteisöllistä oppilashuoltoa kehittää koulu- tai kuntakohtainen oppilashuoltoryhmä. Yksilökohtaista oppilashuoltoa varten muodostetaan tapauskohtainen asiantuntijaryhmä, joka käsittelee yksittäisen oppilaan tilannetta. Opiskelijahuollon yleisestä suunnittelusta ja kehittämisestä vastaavat kuntien monialaiset työryhmät.

Esi – ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelmissa kuvataan oppilashuollon kokonaistarve ja oppilashuoltopalvelut. Oppilashuollon palveluiden järjestymisestä vastaa Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymä. Suunnitelmassa kuvataan myös yhteisöllisen oppilashuollon ja yksilökohtaisen oppilashuollon käytänteet.

1.8.2014 voimaantulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta, toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea sekä tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä

opiskeluhuollon laadunarvioinnista. Tämän suunnitelman liitteessä C on linkit kuntien oppilashuoltosuunnitelmiin.

1.1 Lasten, nuorten ja perheiden Ylä-Savo 2016

Ylä-Savon kaupungit ja kunnat ovat pieniä ja mittakaavaltaan inhimillisiä asuinympäristöjä, jotka muodostavat terveellisen, turvallisen ja rauhallisen kasvuympäristön lapsille ja nuorille. Lähellä oleva luonto tarjoaa virkistystä ja harrastusmahdollisuuksia ja taajamissa on riittävästi ulkoilualueita sekä liikuntatiloja. Kuntayhtymän kuntien strategioissa ovat lasten, nuorten ja perheiden asiat hyvin edustettuina ja niissä painotetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä ennaltaehkäisevää toimintaa.

Iisalmessa kaupungin strategian tavoitteena on tukea Iisalmen (ja Ylä-Savon) kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden vahvistamista, asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä sekä hyvän elinympäristön ja kestävä kehityksen turvaamista. Strategiassa on nostettu omaksi kehittämisen painopistealueeksi ”nuoret tulevaisuuden tekijöinä”.

Kiuruvedellä tuetaan lapsiperheiden elinolosuhteita, edistetään ja järjestetään lukio- ja mahistoimintaa sekä oppisopimuskoulutusta ja etäopiskelumahdollisuuksia ja kehitetään paikkakunnalle työelämän tarpeisiin sopivia koulutusmahdollisuuksia yhteistyössä yritysten ja työpaikkojen kanssa.

Sonkajärvellä tarjotaan kuntalaisille hyvät ja helposti saavutettavissa olevat palvelut, joilla edistetään kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Sonkajärven ja Sukevan taajamien palvelujen säilyminen ja kehittäminen sekä kyläyhteistyö ovat keskeisiä tavoitteita.

Vieremällä pyritään turvaamaan ihmisen elinkaaren kattavat liikunta- ja kulttuuripalvelut ja varhaiskasvatus sekä perus- ja lukio-opetus pidetään korkeatasoisena ja nykyaikaisena. Kuntalaisia kuullaan ja heidän näkökantansa huomioidaan päätöksenteossa. Kuntalaisia kannustetaan osallistumaan oman elinympäristönsä kehittämiseen ja yhteisöllisyyden lisäämiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin taustatekijöitä ovat mm. tilastotiedot väestöstä, varhaiskasvatuksesta, koulutuksesta, perhetyypeistä, työllisyydestä ja toimeentulosta sekä asumisesta. Lisäksi tarvitaan eri ikäryhmiltä saatavaa kokemustietoa omasta hyvinvoinnista ja elinympäristönsä tilasta. Tätä saadaan kouluterveyskyselyistä, sekä eri palvelunkäyttäjille tehdyistä asiakaskyselyistä. Valtuuston lisäksi myös kuntalaisilla on mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa ennen sen hyväksymistä. Tilastotiedot on koottu kunnittain liitteeksi tämän asiakirjan loppuun.

1.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa maakuntauudistuksessa

Jos sote-uudistus ja järjestämislaki toteutuvat suunnitellusti, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jakautuvat sote- uudistuksen myötä maakuntien liikelaitoksille, kunnille ja yhtiöille. Näin syntyy uusia rajapintoja, jotka pystytään hoitamaan vain monialaisessa yhteistyössä.

- Järjestämislakiluonnoksessa (7 §) kuntien tehtäväksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä määritellään
    - asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä niihin vaikuttavien tekijöiden seuranta,
    - kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä raportointi valtuustolle vuosittain,
    - hyvinvointikertomuksen valmistelu valtuustolle kerran valtuustokaudessa,

- tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuen,
- päätösten vaikutusten ennakkoarviointi,
- vastuutahojen nimeäminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä
- yhteistyö maakunnan ja muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa (ml. järjestöt).

- Laissa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (14§) tarkoituksena on korvata kunnalle asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien kustannuksia sekä kannustaa niihin. Ns. HYTE - kerroin perustuu peruskoulutukseen, liikuntaan ja kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen. Kunnan toiminnan tulosta ja aikaansaatua muutosta mitataan toiminnallisille ja tulosindikaattoreilla, joiden perusteella lasketaan kunnalle ns. HYTE-kerroin.

Pohjois-Savon maakunnallisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän tehtävänä on käynnistää maakunnallinen hyte-työryhmä ja alueellisen hyvinvointikertomuksen laatiminen. Tavoitteena on myös kuntien omien hyte-työryhmien perustaminen ja aktivointi sekä hyte-koordinaattorin nimeäminen jokaiseen kuntaan. Hänen tehtäväkseen tulisivat hyte-kertoimen toimenpiteet.

2. KUNNAT

2.1 IISALMI

2.1.1 Lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila

Väestö

Iisalmessa väestö säilyy Tilastokeskuksen ennusteen mukaan lähes ennallaan suunnitelmavuosina. Syntyvyys näyttäisi pysyvän yli 200 lapsen vuosivauhdissa. Iisalmi on maakunnan toiseksi suurin kaupunki ja sen väkiluku oli 21 945 vuonna 2015. Väestötietojen mukaan Iisalmi menetti 170 asukasta vuonna 2015, kun vuonna 2014 väestötappio oli vain 36 asukasta. Vuonna 2016 Iisalmeen syntyi 205 vauvaa.

Koulutus

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan tehtävä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa perheiden tarpeen mukaan. Tarvittaessa varhaiskasvatusta järjestetään myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Laissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen vähintään 20h/viikko ja korostetaan lapsen etua toiminnan järjestämisessä. Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteet on säädetty laissa. Varhaiskasvatussuunnitelma uudistuu ja siitä on laadittava paikallinen versio, joka otetaan käyttöön 1.8.2017.

Iisalmessa yhteiskunnan järjestämää, valvomaa ja tukemaa julkista varhaiskasvatustoimintaa toteutetaan 9 kunnallisessa ja 6 yksityisessä päiväkodissa, kunnallisessa ja yksityisessä perhepäivähoidossa sekä esiopetuksessa.

Perheille on voitu järjestää varhaiskasvatuspaikka pääsääntöisesti heidän toivomastaan päivähoitomuodosta. Vuonna 2015 tehdyn asiakaskyselyn mukaan valtaosa perheistä (80 % vastanneista) on erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Merkittävä muutos on muutaman vuoden sisällä ollut erityislasten ja lastensuojelun avohuollon tai perhesosiaalityön tukitoimilasten määrän lisääntyminen.

Varhaiskasvatukseen haasteita tuottavat perheiden vaativat elämäntilanteet; työttömyys, lomautukset, masennus, vanhempien keinottomuus ja osaaminen oman lapsen ohjauksessa.

Perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunnan tehtävä on järjestää sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille maksutonta perusopetusta. Iisalmen kaupungin 11 peruskoulua tarjoavat opetussuunnitelman mukaista opetusta luokille 1–9. Peruskoulun päättäneille nuorille, jotka eivät ole sijoittuneet toisen asteen koulutukseen, on tarjolla lisäopetusta (lukiokymppi) ja maahanmuuttajille perusopetukseen valmistavaa opetusta.

Perusopetuksen uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016 luokilla 1–6. Opetushallituksen määräyksen mukaisesti se tulee voimaan yläkoulussa porrastetusti siten, että 7. luokat ottavat sen käyttöön 1.8.2017, 8. luokat 18.8.2018 ja 9. luokat 1.8.2019. Tämä edellyttää lisäresurssia uuden opetussuunnitelman mukaiseen oppimateriaaliin ja koulutukseen vuonna 2017 ja suunnitelmavuosina 2018 ja 2019.

Koulutuslautakunta on kokouksessaan 21.6.2016 § 44 hyväksynyt Iisalmen kaupungin Pedagogisen ICT-suunnitelman vuosille 2017- 2021. Suunnitelman toimeenpano edellyttää lisäresursseja sekä opettajien koulutukseen että laitehankintoihin.

Ennusteen mukaan oppilasmäärä kasvaa hieman suunnitelmavuosina. Muutoksella ei ole vaikutusta palveluverkkoon. Sen sijaan koulurakennusten huono kunto ja suuri investointitarve luovat paineita palveluverkon muutoksille.

Lukio

Lukio on yleissivistävä 2. asteen oppilaitos, jonne on mahdollista pyrkiä oppivelvollisuuden suoritettuaan. Lukio antaa valmiudet jatkaa opintoja korkea-asteella (yliopistot ja ammattikorkeakoulut) sekä lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Iisalmessa lukiokoulutus vastaa nuorten lukiokoulutuksen lisäksi myös perusopetuksen lukioon tähtäävästä lisäopetuksesta (lukiokymppi) sekä nuorten aikuisten maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavasta koulutuksesta. Aikuislukioon ei ole otettu uusia opiskelijoita vuoden 2015 jälkeen ja toimipiste lakkautetaan lukuvuoden 2016–2017 päättyessä. Aikuisopiskelijat voivat suorittaa edelleen lukio-opintoja Iisalmessa osallistumalla lyseossa tarjottavaan opetukseen joko varsinaisena opiskelijana (opiskelu aikuisille tarkoitetun tuntijaon mukaan) tai aineopiskelijana (yhden tai useamman oppiaineen suorittaminen). Etäopiskelijat ohjataan muihin aikuislukioihin.

Lukiokoulutus on tällä hetkellä muutosten keskellä. Sähköiset ylioppilaskokeet käynnistyivät kolmen kokeen osalta syksyllä 2016 ja niiden käyttö laajenee edelleen vuonna 2017. Lukiokoulutukseen ei kohdistu useiden vuosien rahoitusleikkausten jälkeen enää lisää leikkauksia tällä hallituskaudella. Ennusteiden mukaan suunnitelmavuosina 2018 ja 2019 ei tapahdu suuria muutoksia lukio-opiskelijoiden määrässä. Palvelutuotanto pysyy ennallaan.

Perheet

Iisalmessa perheiden ja lapsiperheiden määrä on pienentynyt. Tämä kertoo lähinnä siitä, että perheiden täysi-ikäistyvien lasten ikäluokat ovat suurempia kuin uudet syntyvät ikäluokat. Äiti-lapsia perheiden määrä on kasvanut, isä-lapsia perheiden määrä pysynyt ennallaan. Yksinhuoltajaperheiden ja uusperheiden määrä kasvaa siis suhteessa lapsiperheiden määrään. Yhteiskunnan on tärkeää varmistaa, että erilaisessa elämänvaiheessa olevilla ja monikulttuurisilla perheillä on lasten kasvun ja hyvinvoinnin varmistamiseksi riittävät voimavarat ja tukipalvelut. Tänä päivänä kiire ja huoltajien työttömyys tai vastaavasti työelämänpaineet heijastuvat etenkin lapsiperheiden arkeen.

Kulttuuri ja vapaa-aika

Iisalmen kaupungin organisaatio uudistuu vuoden 2017 alussa ja myös kulttuuri-, kansalais- ja musiikkiopisto- sekä liikunta- ja nuorisopalvelut yhdistyvät saman tulosalueen alle.

Nuorisopalveluja toteutetaan järjestämällä nuorille ryhmä- ja tilatoimintaa, tapahtumia, jalkautumalla nuorten luo mm. oppilaitoksiin ja kirjastolle sekä toteuttamalla 7-8 – luokkalaisten Twist kesätyötoimintaa (tavoitteena vuodelle 2017 työllistää 100 nuorta).

Iisalmessa nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (monialainen työryhmä) koordinoi nuorisotakuun toteutumista laaditun suunnitelman mukaisesti ja toimii myös oppilashuollon ohjausryhmänä. Työryhmän tavoitteena on toimia laaja-alaisesti yli hallintorajojen nuorten hyvinvoinnin edistämisessä. Etsivää nuorisotyötä toteutetaan ostopalvelusopimuksella Iisalmen Nuoriso Tuki ry:n kanssa. Iisalmessa on toiminut hankkeena vuodesta 2015 lähtien ESR-rahoitteinen Ylä-Savon Ohjaamo. Ohjaamon tavoitteena on

matalankynnyksen palvelumallin kehittäminen nuorille. Ohjaamon avoin toimintamalli kannustaa nuoria ottamaan yhteyttä oman tilanteensa selvittämiseksi myös ilman lähettävää yhteistyötahoa.

Liikuntapalveluissa yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa on ollut tiivistä mm. liikunnan vuosikaleteriin sisältyvien tapahtumien ja lajikoulujen sekä liikunta-iltapäiväkerhojen muodossa. Liikunta- ja nuorisojärjestöissä on mukana järjestöjen toiminta-avustusten perusteella mukana n. 2 800 alle 18-vuotiasta. Painospisteenä avustuskriteereissä ja tilojen alueiden vuorojen jakamisessa ovat olleet alle 18-vuotiaat.

Kulttuuripalveluja tarjotaan Iisalmessa lapsille ja nuorille laadittujen kulttuurikasvatussuunnitelmien mukaan (linkit, Iisalmen varhaiskasvatuksen kulttuuriohjelma ja Iisalmen perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelma). Ohjelmat sisältävät monipuolista tutustumista kulttuurin eri aloihin ja kulttuuritiloihin. Lisäksi vuosittain on tarjolla ikäryhmille sopivia avoimia teatteri- ja musiikkiesityksiä. Nuorisolle tarjontaa tuottavat lähinnä nuorisopalvelut. Kirjastopalveluissa tarjotaan lapsille ja nuorille avoimia satutuokioita viikoittain sekä kirjaston käytön opetusta ja kirjaston esittelyjä ryhmille. Kirjastossa innostetaan lukemiseen mm. lukudiplomien ja lukukoirien kautta. Kirjasto on myös suosittu oleskelupaikka lapsille ja nuorille.

Kansalaisopisto tarjoaa vapaan sivistystyönopetusta kaikille kuntalaisille. Maahanmuuttajien ensikosketus suomen kieleen tapahtuu usein kansalaisopistossa.

Ylä-Savon musiikkiopisto tarjoaa laajan oppimäärän mukaan taiteen perusopetusta musiikissa Iisalmessa, Kiuruvedellä, Pielavedellä, Sonkajärvellä ja Vieremällä.

Työllisyys

Nuorisotakuun piiriin (15 - 29-vuotiaita) kuuluu Iisalmessa noin 3 600 henkilöä. Pohjois-Savon ELY-keskuksen seurantatietojen mukaan maakunnan alle 25-vuotiaiden työttömyys on elokuussa 2016 vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna. Toisaalta nuorten pitkäaikaistyöttömyys (yli vuoden yhtäjaksoinen työttömyys) on vuoden aikana yli kaksinkertaistunut. Nuorten osuus kaikista pitkäaikaistyöttömistä on kuitenkin vain 3,5 %. Iisalmessa alle 25-vuotiaita työttömiä on keskimäärin 229 henkilöä kuukausittain. Nuorisotakuun mukaisesti nuorten työttömyyteen pyritään puuttumaan ennen 3 kuukauden yhtäjaksoisuutta. Iisalmessa nuorisotakuun toteuma alkuvuonna 2016 on keskimäärin 77 %. Nuorten työllisyyteen ja nuorisotakuun toteutumiseen liittyviin tekijöihin kiinnitetään erityistä huomiota kaupungin työllisyyspalveluissa, nuorisotyössä, hanketoiminnassa sekä erilaisissa yhteistoimintaverkostoissa. Iisalmen kaupunki edistää nuorten kesäaikaista työllistymistä ja opiskelijoiden miniyrittäjyyttä kesätyötuella, josta vuonna 2016 tehtiin 292 päätöstä.

Toimeentulo/asuminen

Iisalmen seudulla yhdyskuntarakenne on laaja ja palveluja käyttävät ihmiset asuvat hajallaan. Tavoitteena on ollut keskittää palveluita, mikä väistämättä johtaa asukkaiden kannalta pitempiin matkoihin palveluja haettaessa. Tärkeää onkin hyvällä yhdyskuntarakenteen ja palveluverkon suunnittelulla ennakoida asukkaiden hyvinvoinnin turvaaminen mahdollisimman kestävästi kuntatalouden kannalta

Asunnottomia ja yksinäisiä on vuonna 2014 ollut 0,4 / 1 000 asukasta kohti, tilanne on parempi kaikkiin vertailukuntiin verrattuna, ja selkeästi parempi kuin koko maan tilanne.

Mielenterveys ja päihteet

Hyvinvointikertomuksen mukaan vuonna 2014 Iisalmessa mielenterveyden häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä sai 0,8 % 16- 24-vuotiaista nuorista, tilanne on parempi kaikkiin vertailukuntiin

verrattuna. Sairaalahoitoa saaneita 18 -24-vuotiaita oli 17,4 %, joka on merkittävästi suurempi kuin maassa keskimäärin.

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa ilmoittaa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista olevansa 36,6 %, joka on vertailukuntia ja kokoa maata suurempi. Huumeita ilmoittaa kokeilleensa 6,3 %, joka on n. puolet vähemmän kuin maassa keskimäärin. Tupakointi, humalajuominen ja huumekokeilut ovat kuitenkin vähentyneet pitkällä aikavälillä.

Muita havaintoja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta

Kunnan hyvinvointikertomukseen kehittämiskohteeksi nuorten hyvinvoinnin edistämisessä kirjattiin kouluhyvinvoinnin vahvistaminen ja mm. kouluterveyskyselyssä nousseisiin ongelmiin puuttuminen ja ennaltaehkäisyn lisääminen. Kyselyn perusteella muutosta huonompaan suuntaan on tapahtunut seuraavissa asioissa: mielenterveysongelmat, yksinäisyys, koulukiusaaminen, liikunnan määrän väheneminen ja ylipainon lisääntyminen. Vastaavasti muutosta myönteisempään suuntaan on tapahtunut mm. päihdeaineiden käytössä, nuorisotyöttömyydessä ja koulutuksen ulkopuolelle jääneissä.

Ylipainoisten lasten määrä on kasvanut voimakkaasti. Liikunnan harrastaminen sekä lapsilla että nuorilla on vähentynyt. Kokemus terveydentilasta on samalla huonontunut, muissa vertailukunnissa ja koko maassa tulokset ovat parempia. Koulukiusaaminen 8.-9. luokan oppilailla on yleisempää kuin vertailukunnissa ja koko maassa keskimäärin.

Ahtaasti asuvien perheiden määrä sekä pienituloisuusaste ovat lisääntyneet. Kasvatus- ja perheneuvolapalveluita käytettiin enemmän kuin maassa keskimäärin, mikä on linjassa siihen, että nuorten kokeman mukaan koulukuraattorin ja psykologin vastaanotolle pääsy koettiin aiempaa helpommaksi.

Koululounaan on jättänyt väliin reilu kolmannes oppilaista. Pitkällä aikavälillä koulun työilmapiiri on parantunut.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön havaintoja perheiden ja lasten haasteista ovat jatkuvasti muuttuvat ja uusiutuvat ihmissuhteet perheissä ja varsinkin uusioperheissä lasten jaettu huoltajuus tekee lasten arjesta sekavaa. Vanhemmuus ja rajat on osalta perheistä hukassa, lapsi päättää asioista, joista hänen ei tarvitsisi päättää. Vanhemmille järjestellään omaa aikaa lasten ja perheen yhteisen ajan kustannuksella. Merkille pantavaa on kuitenkin se, että suuri osa vanhemmista on entistä kiinnostuneempia lapsensa arjesta ja halukkaita hakemaan apua mahdollisiin ongelmiin.

2.1.2 Lasten, nuorten ja perheiden nykyvoinnin kehittämiskohteet

Strateginen tavoite: Hyvinvoiva iisalmelainen

Linjaus	Toimenpide	Mittari	Tavoite	Vastuutaho
Laadukkaat palvelut kaikille iisalmelaisille	Muutetaan tarvittaessa varhaiskasvatuksen palveluntarjontaa, niin että se on monipuolista, laadukasta ja perheiden tarpeiden mukaista	Varhaiskasvatus-palvelujen käyttäjien osuus ikäluokasta 1-6 v.	70 %	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja, varhaiskasvatus-johtaja
	Säilytetään perusopetuksen tuntikehys riittävänä, jotta kaikille oppilaille voidaan taata laadukas perusopetus	Perusopetuksen tuntikehys	1,8t/ oppilas	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja,

	Säilytetään lukion tuntikehys riittävänä, jotta kaikille oppilaille voidaan taata laadukas lukiokoulutus	Lukiokoulutuksen resurssikehys	1,6t/oppilas	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja, lukion rehtori
Ennaltaehkäisy sekä varhainen puuttuminen lasten ja nuorten ongelmiin	Noudatetaan valtakunnallisia suosituksia oppilashuoltohenkilöstön määrässä	Oppilashuoltohenkilöstön määrä	1 terv.hoitaja / 600 opp. 1 kuraattori/ 800 opp. 1 psykol./1000 opp.	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja, Ylä-Savon SOTE
Liikunnallisen elämäntavan ja terveyden edistäminen	Lisätään lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksia ja niiden houkuttavuutta			Sivistys – ja hyvinvointilauta kunta, kulttuuri – ja vapaa-aika johtaja, koulujen rehtorit ja opettajat
		Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa % 8.-9. luokan oppilaista	30 %	
	Tuetaan lasten, nuorten ja erityisryhmien liikuntaa edullisimmilla käyttömaksuilla ja liikunnan toiminta-avustukset kohdennetaan pääsääntöisesti alle 18-vuotiaisiin	Liikunta- ja nuorisojärj. avustukset/asukas //Pohjois-Savon ka	5,1 € /asukas //5,1 €/asukas	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja, kulttuuri – ja vapaa-ajan johtaja
	Toteutetaan yhteistyössä liikuntapalvelujen ja varhaiskasvatuksen kanssa alle kouluikäisten liikuntakalenteri	Varhaiskasvatuksen liikuntatuntien määrä päivässä (otanta yksiköittäin vuoden aikana)	Keskimäärin 2h/päivä	Varhaiskasvatus johtaja, päivähoitoyksiköiden esimiehet, kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja
Monipuolinen harrastustoiminta ml. terveysliikunta	Tarjotaan matalankynnyksen harrastusmahdollisuuksia esim. lisäämällä välitunti- ja kerhotoimintaa	Koulujen kerhotuntien määrä Pitkien liikuntavälituntien määrä	32t/viikko määrä/koulu /lukuvuosi	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, toimialajohtaja, kulttuuri – ja vapaa-aika johtaja, koulujen rehtorit ja opettajat
	Turvataan kulttuurialan kolmannen sektorin toimijoiden toimintaedellytykset	Avustusmäärä-rahojen määrä	nousua 3000€ vuodessa vuoteen 2018 saakka	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, kulttuuri – ja vapaa-ajan johtaja, kulttuuri – ja kirjastotoimen päällikkö
	Pidetään liikunta- ja nuorisojärjestöavustusten ja vuorojen jaossa painospisteenä alle 18-vuotiaita	Järjestötoiminnassa olevien alle 18-vuotiaiden määrä	2 800	Sivistys – ja hyvinvointilauta-kunta, kulttuuri – ja vapaa-ajan johtaja
		Avustettavien järjestöjen määrä	65	

Strateginen tavoite: Nuoret tulevaisuuden tekijöinä

Linjaus	Toimenpide	Mittari	Tavoite	Vastuutaho
Terveellisten elämäntapojen edistäminen oppilaitosten ja kodin yhteistyönä	Perusopetuksessa toimitaan yhteistyössä Soten koulutiimin ja terveydenhoidon kanssa.	Ravitsemussuositusten toteutuminen koulu- ja päiväkotiruokailussa/ Aromi-ohjelman ravintoainelaskelmat	100 %	Sivistys – ja hyvinvointilautakunta, toimialajohtaja, ravitsemistyön johtaja Ylä-Savon SOTE, koulujen rehtorit ja opettajat
	Hyödynnetään arjessa kouluterveyskyselyn sekä koulujen hyvinvointikyselyjen tulokset	Kouluterveyskyselyn tulokset	Tulokset parantuvat kehitettävien kohtien osalta	
Nuorten osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet	Käytetään perusopetuksessa tarvittaessa oppimissuunnitelmaa ja/tai PL 18§:n mukaisia erityisiä opetusjärjestelyitä. Käytetään Tehostarttia 7. luokalla ja Jopo-toimintaa 8. ja 9. luokalla	Päättötodistuksen saaneet % ikäluokasta	100 %	Sivistys – ja hyvinvointilautakunta, toimialajohtaja, koulujen rehtorit ja opettajat
	Työllistetään kesäaikana 7-8 lk. nuoria	Twist-nuorten lukumäärä	100 + 7 ohjaajaa	Sivistys – ja hyvinvointilautakunta, kulttuuri – ja vapaa-ajan johtaja, nuorisotyön koordinaattori
	Huolehditaan palveluissa lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisestä ja tasa-arvosuunnitelman toteutumisesta.	Nuorisotyön toimintaan osallistuneet lkm /vuosi	15000	Sivistys – ja hyvinvointilauta kunta, kulttuuri – ja vapaa-ajan johtaja, nuorisotyön koordinaattori
Nuorisotakuu suunnitelman toteutuminen / toimenpiteiden toteutuminen	Parannetaan yhteistyötä nuorten ohjaus - ja palveluverkoston (monialaisen työryhmän) kanssa nuorten hyvinvoinnin	Etsivään nuorisotyöhön ohjautuneiden / asiakkuuteen ohjautuneiden nuorten määrä	Yhteydessä n. 150 nuoreen / johtaa asiakkuuteen n. 120 nuoren kohdalla	Monialainen työryhmä, nuorisotyön koordinaattori

	edistämisessä nuorisotakuusuunni-telman mukaisesti.	1. Virtaluku / valtakunnallinen keskiarvo (työttömyys päättyi ennen 3 kk. %) 2. Vastavalmistuneet, virtaluku /valtakunnallinen keskiarvo %	Virtaluvut ovat koko maan keskiarvoon verrattuna vähintään 10 % yksikköä parempia	Monialainen työryhmä, nuorisotyön koordinaattori
Työllistymisen edistäminen	Myönnetään nuorten kesätyötuki yrittäjäksi ryhtyvälle opiskelijalle tai kesällä iisalmelaisen nuoren työllistävälle työnantajalle.	Passiivisen työmarkkinatuensaajien määrä pienenee		Iisalmen kaupungin työllisyyspalvelut / TYP-johtaja

Strateginen tavoite: Hyvän ympäristön ja laadukkaan asumisen Iisalmi

Linjaus	Toimenpide	Mittari	Tavoite	Vastuutaho
Turvallinen, esteetön ja virikkeellinen asuin- ja toimintaympäris-tö	Tehdään perusteelliset kunto- ja sisäilmatutkimukset haja-asutusalueen kouluille, pienille päiväkodeille ja muutamille muille ydintoimintojen kannalta tärkeille rakennuksille. Tuotetaan kiinteistökannalle pidemmän aikavälin korjaussuunnitelma	Kunto – ja sisäilmakartoitukset on tehty %:lle kiinteistöstä	Koulujen, päiväkotien ja muiden lasten ja nuorten toimintaan liittyvien kiinteistöjen sisäilmakorjaukset toteutuvat kiireellisyysjärjestyksessä. Koulu- ja päiväkotikiinteistöjen kunnon ja toimivuuden parantaminen. Meneillään olevien koulujen laajennukset ja korjaukset valmistuvat aikataulussa	Tekninen lautakunta, Tilapalvelun johtaja
Virkistys-, kulttuuri- ja liikuntaympäristö-jen kehittäminen	Lähiliikuntapaikkojen kehittäminen.	Toteutuneet kohteet kpl/vuosi	Kirkonsalmen lähiliikuntapaikka valmistuu 2017. Soinlahden koulun, Juhani Ahon koulun ja Kirkonmäen koulukampuksen ja Kangaslammin lähiliikunta-alueet	Tekninen lautakunta, Suunnittelupäällikkö, Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja

2.2 KIURUVESI

2.2.1 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytila

Väestö

Kiuruvedellä asui vuoden 2016 lopussa 8445 asukasta. Alle 15-vuotiaita oli 15,0 % väestöstä ja 15- 24-vuotiaiden osuus koko kunnan väestöstä oli 10 %. Perheitä oli 2015 tilastojen mukaan 2.308, joista lapsiperheitä 813. Väestöennusteen mukaan asukasmäärä laskee vuoden 2020 loppuun mennessä noin 400 asukkaalla.

Väestön väheneminen onkin yksi kaupungin suurimpia haasteita tulevaisuudessa. Merkittävin yksittäinen syy väestön vähenemiselle on kuolleisuuden ja syntyvyyden välinen epätasapaino: kaupungissa kuolee huomattavasti enemmän asukkaita kuin syntyy. 0-6-vuotiaiden osuus väestöstä on pysynyt kuitenkin kohtuullisella ja tasaisella tasolla viime vuosina, mikä on positiivista kaupungin tulevaisuuden kannalta.

Vuonna 2016 Kiuruvedellä syntyi 67 lasta. Haasteellisin ryhmä kaupungin väestökehityksen kannalta on erityisesti 16- 24-vuotiaat nuoret aikuiset. Kyseisen ryhmän poismuuttamiseen vaikuttaa erityisesti työ- ja opiskelupaikkojen vähäisyys. Ammatilliset koulutuspaikat ovat keskittyneet kaupungin ulkopuolelle Iisalmeen ja Kuopioon, mistä johtuen ammatilliseen koulutukseen suuntautuvat nuoret joutuvat joko kulkemaan Kiuruvedeltä Iisalmeen tai muuttamaan opiskelupaikan perässä muualle.

Nuorten aikuisten pitämiseksi paikkakunnalla tulisi kiinnittää erityistä huomiota lukiokoulutuksen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä nuorten rekrytointiin eri työpaikkoihin.

Koulutus

Varhaiskasvatus

Kiuruvedellä varhaiskasvatuspalvelut ovat siirtyneet osaksi opetustoimea vuonna 2010. Esiopetusta järjestetään sekä kouluilla toimivissa esiopetusryhmissä että Satumetsän päiväkodissa. Esioppilaiden vanhemmat ovat voineet valita esiopetusta täydentäväksi varhaiskasvatukseksi joko päivähoidon tai esioppilaiden kerhotoiminnan. Toimintavuonna 2015- 2016 oli varhaiskasvatuspalveluissa 592 lasta mukaan lukien avoimen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen APIP- toiminnan. Haasteita varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen tuo pinta-alaltaan laaja kunta. Kunnan reuna-alueilta saattaa olla 40 km matka lähimpään hoitopaikkaan.

Varhaiskasvatuksen henkilökunta on koulutettu Kumppanuus-koulutuksen avulla havainnoimaan lasta ja ottamaan esille lapsen kehitykseen ja toimintaan liittyviä asioita vanhempien/huoltajien kanssa. Kumppanuuskoulutuksessa yksi painopistealue on perheen kokonaisvaltainen huomioiminen. Vanhemmat ovat mukana esiopetukseen siirtyvän lapsen osalta tiedonsiirrossa päivähoidosta koulupuolelle. Vastaavanlainen tiedonsiirtolomake tehdään 4-vuotiaista lapsista vanhempien, varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan toimesta.

Varhaiskasvatustoimintaa ohjaa suunnitelmallisuus, jota tehdään yhteistyössä tiimien ja koko työyhteisön kanssa. Suunnitelmallisuus edistää päivähoitopaikoissa käytössä olevaa pienryhmäpedagogiikkaa, joka tukee jokaisen yksittäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään kattavasti kaikille, ja niissä huomioidaan myös lapsen omat mielipiteet ja toiveet.

Kiuruveden varhaiskasvatus on mukana valtakunnallisessa ”Ilo kasvaa liikkuen” – liikunta- ja hyvinvointiohjelmassa, jonka avulla lasten päivittäistä liikkumista lisätään ja monipuolistetaan. Ohjelman

aikana on koottu valtakunnallista verkostoa, jonka tehtävänä on hyvien käytäntöjen jakaminen. Verkoston ydinteemojen mukaan lapsella on joka päivä oikeus liikkumiseen ja liikunnan iloon. Varhaiskasvattajan tulee mahdollistaa riittävä fyysinen aktiivisuus jokaiselle lapselle jokaisena päivänä. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutos liikuntamyönteiseksi tapahtuu sitovalla normiohjauksella ja pedagoginen osaaminen ja johtajuus on nostettava keskiöön.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta on varhaiskasvatuksen hallinnoimaa toimintaa. Toiminta on tarkoitettu etupäässä 1. ja 2. vuosiluokan ja erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille. Tämän palvelu piirissä oli 45 oppilasta (toimintavuosi 2015- 2016).

Avoimen varhaiskasvatuksen palveluita on kunnan järjestämänä avoimessa päiväkodissa ja Puuhakerhoissa.

Perusopetus

Kiuruvedellä perusopetusta järjestetään neljässä kyläkoulussa Kalliokylässä, Lahnajoella, Luupuvedellä ja Rytkyllä sekä taajamassa Nivan koululla ja yläkoululla. Kiuruvedellä on myös erityiskoulu.
Nivan koulu toimii pääkoulun lisäksi jäähallilla ja yläkoulun tiloissa. Luupuvedelle saatiin uusi koulurakennus tammikuussa 2017. Kouluja on remontoitu viime vuosina ja remontoidaan jatkossakin mm. sisäilmaongelmien vuoksi.

Esiopetusta järjestetään kyläkouluilla joko alkuopetusluokan yhteydessä tai erillisessä esiopetusryhmässä. Nivan koululla on erilliset esiopetusryhmät. Lisäksi vuorohoidossa oleville oppilaille järjestetään esiopetusta Satumetsän päiväkodissa. Lukuvuonna 2016 -2017 perusopetuksessa on n. 900 oppilasta. Oppilasmäärä on laskeva.

Erityisessä tuessa olevia oppilaita lukuvuonna 2016 - 2017 on yhteensä 67 eli n. 7,4 % oppilaista.
Nivan koululla on kolme ja yläkoulussa kaksi pienluokkaa. Äidinkielenä muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvia perusopetuksessa on viisi oppilasta.

Tuntikehyksen suhde oppilasmäärään (oppilasmäärä jaettuna opettajien palkkausperusteena olevien vuosiviikkotuntien yhteenlasketulla määrällä) on alakoulussa 0,614, yläkoulussa 0,531 ja erityiskoulussa 0,367.

Perusopetuksen koulut ovat mukana useassa hankkeessa mm. kerhohanke ja opetusryhmien pienentämishanke. Kaikki koulut ovat myös Liikkuvia kouluja. Kiuruvesi järjestää omana toimintana koulukuraattori ja -psykologipalvelut. Psyykkaripalvelut ostetaan Ylä-Savon Sotelta.

Lukio

Kiuruveden lukio on toisen asteen oppilaitos, jonka perustehtävänä on antaa opiskelijoilleen hyvä yleissivistys ja jatko-opintokelpoisuus korkea-asteella sekä lukion oppimäärään ja ylioppilastutkintoon pohjautuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Tavoitteena on opiskelijan yksilöllinen ja sosiaalinen kasvu, jotka antavat pohjan elinikäiselle oppimiselle.

Kiuruveden lukio tarjoaa joustavasti opiskelumahdollisuuden myös aikuisille, joita varten lukiossa on oma opetussuunnitelmansa nuorten opetussuunnitelman lisäksi.

Lukio tekee yhteistyötä muiden Ylä-Savon toisen asteen oppilaitosten kanssa MAHIS -verkostossa. Isoverstaan jäsenoppilaitoksena opiskelijat voivat suorittaa kursseja sen opintotarjonnasta. Kiuruveden kaupungin strategian mukaisesti lukiossa painotetaan lisäksi kansainvälisyyttä, kestävää kehitystä, luonnonmukaisuutta ja ekologisuutta. Opiskelijat ja opettajat yhdessä kehittävät koulua sisäisen yrittäjyyden hengessä.

Ylioppilastutkinto sähköistyy vaiheittain. Aikataulun mukaisesti keväällä 2019 kaikki ylioppilaskokeet ovat digitaalisia. Uudet opetussuunnitelmat on otettu käyttöön 1.8.2016.

Mahdolliset lukion keskeyttäjät ohjataan aina etsivän nuorisotyön piiriin ja MAHIS -sopimuksen perusteella kokeilemaan tai aloittamaan opintoja toisessa oppilaitoksessa. Yhteistyöstä nuorten työpajan kanssa on tullut luonteva osa koulun toimintakulttuuria.

Kiuruveden lukion toiminta on vakaalla pohjalla. Tämän hallituskauden aikana rahoitukseen ei ole luvassa lisäleikkauksia. Lisäksi hyvän markkinoinnin avulla opiskelijamäärän odotetaan pysyvän lähivuosina ennallaan.

Perheet

Kaikilla kunnan viranomaisilla on velvollisuus pyrkiä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kasvatuksen tukemisella tarkoitetaan laajasti ottaen kaikkia sellaisia eri viranomaisten yhteistyöhön perustuvia toimia, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden ja heidän välittömän arkiympäristönsä mahdollisuuksia edistää lasten suotuisaa kasvua ja kehitystä. Lähtökohtana on, että lapsia ja nuoria tuetaan ensisijaisesti heidän luonnollisissa arki- ja kehitysympäristöissään. Jokainen lapsi, nuori tai lapsiperhe voi tarvita tukea elämän eri tilanteissa eripituisia aikoja. Oikea-aikaisen tuen tarjoaminen vähentää yleensä muiden toimenpiteiden tarvetta jatkossa.

Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä toteutuu suhteellisen monipuolisesti. Avoimen päiväkodin toimintaan kuuluvat mm. vanhempien ryhmät, joissa käydään asiantuntijoiden johdolla läpi vanhempia askarruttavia asioita. Ryhmätoimintaa toteutetaan myös seurakunnan ja järjestöjen omana toimintana. Tarjolla on myös perhetyötä, jonka tavoitteena on tukea ja auttaa lapsiperheiden elämänhallintaa ja selviytymistä arjessa. Tarvittaessa perheet voivat käyttää myös avoimen päiväkodin ”hoitoparkkia”, maksullista lastenhoitoapua.
Kiuruvedellä oli vuonna 2014 yhteensä 2341 perhettä, joista lapsiperheitä 37,7 % ja yksinhuoltajaperheitä 18,6 %.

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kiuruveden vapaa-aikapalvelut muodostuvat nuoriso-, liikunta-, kulttuuripalveluista sekä perusopetuksen iltapäivätoiminnasta. Myös kirjaston ja kansalaisopiston palvelut voidaan nähdä osana kuntalaisille tarjottavia vapaa-aikapalveluita tiiviin yhteistyön näkökulmasta.
Nuorisopalveluilla on avointa varhaisnuorten kerhotoimintaa viikoittain sekä nuorisotila avoinna viikon jokaisena arkipäivänä. Nuorisopalvelut järjestävät retkiä ja leirejä eri-ikäisille yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden ja paikallisten yrittäjien kanssa. Nuorten työpajapajatoiminta tukee syrjäytymisuhan alla olevia 17 - 25 -vuotiaita nuoria. Matalan kynnyksen tuen tarkoituksena on opiskelupaikan haussa avustaminen, tuki työpaikan hakuun ja palvelutarpeiden kartoitus jatko-ohjauksineen.

Liikuntapalveluja Kiuruvedellä tuottavat pääasiassa paikalliset liikuntaseurat. Kunnan liikuntapalveluihin kuuluvat lakisääteinen terveysliikunnan järjestäminen, liikuntapaikkojen ylläpitäminen (mahdollistaminen) sekä erityisryhmien liikunta. Liikuntatoimi tukee kansalaistoimintaa sekä hoitaa liikuntapaikkoja ja pitää liikuntatilojen maksut lapsille ja nuorille edullisena. Lasten ja nuorten liikuntaa tuetaan järjestämällä liikuntaryhmiä sekä erilaisia tapahtumia ja kilpailutoimintaa. Toimintaa tarjotaan osittain yhteistyössä paikallisten nuoriso- ja liikuntaseurojen kanssa. Kouluyhteistyötä tehdään tapahtumien yhteydessä. Kunta tukee paikallisten nuoriso- ja liikuntaseurojen järjestämää toimintaa vuosittaisilla toiminta-avustuksilla.

Kulttuuripalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä paikallisten kulttuuriyhdistysten kanssa. Lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia on muutaman kerran vuodessa. Vuosittain jaettavilla avustuksilla tuetaan kolmannen sektorin toimijoita järjestämään kerhoja, leirejä ja erilaisia tapahtumia lapsille ja nuorille.

Kirjasto kehittää lasten ja nuorten oppimis- ja tiedonhankintavalmiuksia. Mediakasvatus, uudet tiedon käsittelytavat ja niiden omaksuminen ja informaatiolukutaidon merkityksen avaaminen edistävät lasten ja nuorten kokonaisvaltaista oppimista ja yhteiskunnan vaatimuksissa suoriutumista.
Kirjasto on turvallinen, matalan kynnyksen yhteinen olohuone, joka tarjoaa kaikille ikäryhmille avoimen, monien mahdollisuuksien kohtaamispaikan.

Työllisyys

Työikäisten suurin rasite on korkea työttömyysaste, mikä aiheuttaa sekä taloudellisia ongelmia ja voi pitkittyessään aiheuttaa myös erilaisia sosiaalisia ongelmia. Kunnallisella päätöksenteolla ongelmaa ei valitettavasti kyetä ratkaisemaan, mutta kaupunki pyrkii parhaansa mukaan edesauttamaan työllisyyden kasvua. Yksi Kiuruveden ominaispiirteistä on vahva maatalous. Se on tällä hetkellä Suomen kolmanneksi suurin maidontuottaja sekä suurin naudanlihan tuottaja.

Pitkäaikaistyöttömien määrä vuosien 2013- 2015 välillä on kasvanut koko maassa, kuten myös Kiuruvedellä. Samaan aikaa toimeentulotuen määrä asukasta kohti on kasvanut, mikä ainakin osittain selittyy työttömyyden lisääntymisellä. Samalla ajanjaksolla asuntokuntien määrä on laskenut. Työttömien määrä työvoimasta (2015) oli 15,2 %. Nuorten työttömyysaste 18- 24-vuotiaiden työvoimasta oli 24,2 %. Pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2015 4,1 %.

Toimeentulo/asuminen

Kiuruveden urheilijoiden ja työvoimaviranomaisten kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään löytämään työ- ja opiskelupaikkoja asukkaille. Toimeentuloon liittyvistä asioista, kuten velkaneuvonnasta ja viimesijaisesta toimeentulotuesta vastaa pääosin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä ja alueen kunnat yhteistyössä.

Toimeentulotukea sai 18- 24-vuotiaista 22,5 % ja lapsiperheistä 7,1 % (2014). Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita oli 4,2 %.

Mielenterveys ja päihteet

Vuonna 2014 Kiuruvedellä mielenterveyden häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä sai 1,4 prosenttia 16-24-vuotiaista nuorista. Sairaalahoitoa saaneita 18 -24-vuotiaita oli 19,2 % ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16 -24-vuotiaita 7,8 %.

2.2.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämiskohteet

Kiuruveden strategiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat
– Nuorten työllisyyden ja koulutuksen parantaminen
– Lapsiperheiden tarpeiden mukaisen varhaiskasvatuksen järjestäminen
– Lasten ja nuorten osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Nuorten työllisyyden ja koulutuksen	Tarjotaan työllistämistoimen-piteiden piirissä	Kaupungin työllistämien työllistettyjen	Kaupunginhallitus ja – valtuusto, työllistämisen

parantaminen	oleville mahdollisuuksia työelämään sijoittumiseen: työ- ja kokeilupaikat sekä muut työllistämis-toimenpiteet kuntaorganisaatiossa.	lukumäärä sekä erilaisten työllistämistoimen-piteiden piirissä olleiden henkilöiden määrä tilikauden aikana.	tulosalue
	Etappi-hanke ja nuorten työpajat, harjoittelupaikkoja, oppisopimusten edistämistä, työllistymisen tukemista yhdistysten kautta.	Työllistettyjen henkilöiden määrä, työpajoihin osallistuneiden määrä	Kaupunginhallitus ja –valtuusto Nuorisotoimen tulosalue Luotsi- työpaja
	Lukion vetovoimaisuuden lisääminen koulutuksen sisältöjä kehittämällä, teemaopinnoilla ja hyödyntämällä digitalisointia	50 % ikäluokasta lukiokoulutuksessa, kurssien määrä, valittujen kurssien määrä	Sivistyslautakunta, lukiokoulutuksen tulosalue
	Työelämäyhteistyön lisääminen Lyyti-hankkeen avulla.	Työelämään tutustumiskerrat, harjoittelupaikat	Sivistyslautakunta, lukiokoulutuksen tulosalue
	Ei-oppivelvollisten perusopetus	Päästötodistuksen suorittaneiden määrä	Sivistyslautakunta, perusopetuksen tulosalue/ Nuorisotyön tulosalue
Perheiden tarpeiden mukaisen varhais-kasvatuksen järjestäminen	Varhaiskasvatusta järjestetään perheen ensisijaisen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen hyvä saatavuus, hoitopaikka järjestetään mahdollisimman	Suurin osa (90 %) perheistä saa paikan ensisijaisen toiveen mukaan, hoitopaikan järjestämiseen käytetty aika	Sivistyslautakunta, varhaiskasvatuksen tulosalue

	nopeasti		
Lasten ja nuorten osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	1)Yhteistyön kehittäminen kodin ja koulun välillä. 2)Varhaiskasvatuksen ja koulun tukipalvelujen järjestäminen(oppilas-huolto, neuvola- ja kuraattoripalvelut). 3)Etsivän nuorisotyöntekijöiden työn jatkumisen turvaaminen 4)Opintonsa keskeyttäneet ohjataan toiseen oppilaitokseen tai muun tuen piiriin. 5) Nuorisovaltuuston ja nuorisotalotoiminnan tukeminen	Toisen asteen opiskelupaikan saaneet kevään yhteishaussa. Tukipalvelujen piiriin kuuluvien määrä Etsivän nuorisotyön tilastot. Opiskelunsa keskeyttäneiden määrä. Järjestetyt tapahtumat	Sivistyslautakunta, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukio-opetuksen ja vapaa-aikapalveluiden tulosalueet
Yhteistyön kehittäminen yhdistysten ja kolmannen sektorin kanssa	Yhteisten keskustelu-tilaisuuksien järjestäminen liikunta- ja urheiluseurojen kanssa. Sivistyspalvelu-keskuksen yhteistyötapahtumien järjestäminen kolmannen sektorin kanssa	Yhteisten tapahtumien ja tilaisuuksien lukumäärä/vuosi Kulttuuritapahtumien määrä kulttuuritalolla	sivistyslautakunta, vapaa-aikapalveluiden tulosalue

2.3 SONKAJÄRVI

2.3.1 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila

Väestö

Sonkajärvellä oli vuoden 2016 lopussa 4 204 asukasta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väkiluku on laskeva vuoteen 2030. Vuosittaiset vaihtelut syntyvyydessä ovat merkittäviä. Lapsia syntyy vuositasolla n. 20–40, vuonna 2016 syntyi 36 vauvaa.

Ikärakenteen mukaan Sonkajärven väestöstä alle 14 vuotiaita on 13,6 %, 15 – 64 vuotiaita 57,7 % ja yli 65 vuotiaita 28,7 %.

Koulutus

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää ja kehittää lapsille turvallisia, monipuolisia ja yksilölliselle kehitykselle ja oppimiselle myönteisiä varhaiskasvatuspalveluja yhdessä vanhempien ja muiden lapsia ja lapsiperheitä tukevien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuksen palveluihin sisältyvät päiväkotihoito ja esiopetus, vuorohoito sekä perhepäivähoitajien kotona järjestämä perhepäivähoito. Päiväkotihoitoa ja esiopetusta tarjotaan Nallemuorin ja Männikön päiväkodeissa ja vuorohoitoa päiväkodin osasto Nallelassa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten hoito järjestetään pääsääntöisesti päiväkoti Nallemuorissa.

Päivähoidon palvelujen piirissä 0-6-vuotiaista lapsista oli 61 prosenttia vuonna 2016.

Perusopetus

Sonkajärven koulut toimivat kahdessa keskuksessa: Sonkajärven koulukeskuksessa ja Sukevan perhepalvelukeskuksessa. Perusopetuksen tehtävänä on taata kaikille kunnassa asuville lapsille tasapuoliset ja suotuisat olosuhteet kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle.

Oppilasmäärä perusopetuksessa (ei sisällä lukio- ja esiopetusta) 30.6.2016 oli 388 oppilasta. Ikäluokasta peruskoulun päästötodistuksen saaneiden määrä on 100 prosenttia. Toisen asteen opiskelupaikan saaneita kevään yhteishaussa oli 99 prosenttia. Mikäli riskiä koulun keskeytymisestä ilmenee, tehostetaan puuttumisen ja tuen menetelmiä sekä moniammatillista yhteistyötä.

Lukio/toinen aste

Sonkajärvellä järjestetään perusopetuksen lisäksi lukio-opetusta. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tarjota monipuoliset jatko-opintovalmiudet opiskelijoille. Lukioon ensisijaisesti hakevien lukumäärä oli 42 prosenttia ikäluokasta vuonna 2016. Toisen asteen koulutuspaikoista lähimmät ovat Iisalmessa, mistä johtuen muualle opiskelevaan lähtevien nuorten osalta tukitoimien järjestäminen kunnan puolesta on haasteellista.

Väestöstä tutkinnon suorittaneita (15 vuotta täyttäneet) on 61,1 prosenttia. Näistä keskiasteen tutkinnon on suorittanut 45,5 prosenttia ja korkea-asteen tutkinnon 15,6 prosenttia. Perusasteen jälkeinen tutkinto puuttuu 38,9 prosentilta 15 vuotta täyttäneistä. Väestön koulutustaso on matala ja perusasteen tutkintoa suorittamattomien määrä on korkea.

Perheet

Sonkajärvellä perheiden määrä on vähentynyt viime vuosina. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on noin 30 prosenttia. Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä oli 18,8 prosenttia vuonna 2014. Yksinhuoltajaperheiden ja uusperheiden määrä on kasvanut suhteessa lapsiperheiden määrään.

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista perheistä vuonna 2015 oli 10,5 %. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on kasvanut viimeisen neljän vuoden aikana.

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuuritoimen tehtävänä on edistää ja kehittää kulttuurin harrastusta yhdessä aktiivisten kulttuuritoimijoiden ja järjestöjen kanssa tarjoamalla tiloja, tukemalla toimintaa ja järjestämällä tapahtumia.

Liikuntatoimen tehtävänä on ylläpitää kuntalaisille perusliikuntapalveluja, valvoa liikuntapaikkojen ja alueiden olosuhteita sekä edistää kuntalaisten liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa. Liikuntatoimi toimii myös eri seurojen ja järjestöjen välisen yhteistoiminnan ylläpitäjänä.

Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorisolaissa nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä, nuorten kasvun, itsenäistymisen ja terveiden elintapojen tukemista, sosiaalista vahvistamista sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantamista. Sonkajärvellä toimii myös etsivä nuorisotyöntekijä, jonka tehtävänä on auttaa alle 29-vuotaita nuoria heidän tarvitsemiensa palveluiden piiriin.

Lasten, nuorten ja perheiden liikuntatottumukset ja vapaa-ajankäyttötavat ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä. Erilaisten kulttuuri-, vapaa-aika- ja nuorisopalveluiden piirissä on aktiivisia lapsia ja nuoria ja harrastajamäärät ovat yleisesti ottaen lisääntyneet (huom. seura- ja järjestötyö) ja lapset ja nuoret kaipaavat yhä enemmän ohjattua liikuntatoimintaa.

Lasten ja nuorten fyysisen kunnon aleneminen noudattelee kuitenkin valtakunnallisia suuntauksia ja yleisesti ottaen lasten, nuorten ja perheiden liikkumattomuus ja hyvinvoinnin kokeminen huonoksi liittyvät usein moniongelmaisuuteen elinolosuhteissa. Syrjäytymisuhka liittyy usein perheiden moniongelmaisuuteen.

Työllisyys

Sonkajärvellä toimii oma työllistämisyksikkö, joka tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistymiseen ja työelämään tai koulutukseen sijoittumiseen. Panostamalla nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen edistetään kuntalaisten ja erityisesti nuorten hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä.

Työllistämisyksikkö tarjoaa lisäksi Aluehallintoviraston (valtion) rahoittamaa nuorten työpajatoimintaa, jonka tavoitteena on selkiyttää ammatinvalintaa tai ylläpitää jo olevaa ammattitaitoa, tukea nuoria arjenhallintaan sekä löytämään omia vahvuuksia ja keinoja pärjätä työ- tai opiskeluelämässä. Tarvittaessa nuori ohjataan myös muuhun tarkoituksenmukaiseen palveluun. Työllistämistoiminnassa huomioidaan nuorisotakuun toteuttaminen.

Työttömyysprosentti Sonkajärvellä 30.6.2016 oli 15,6 (2015: 15,0). Nuorten osalta työllistämistoimenpiteet ovat onnistuneet hyvin. Ongelmana Sonkajärvellä on erityisesti rakennetyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömistä suuri osa on yli 55-vuotiaita.

Toimeentulo ja asuminen

Verotettavat tulot vuonna 2014 olivat 2 939 eur/asukas. Pienituloisten osuus väestöstä on korkea. Pienituloisuus liittyy osittain myös korkeaan työttömyysasteeseen ja asumisen ahtauteen. Huolimatta siitä, että Sonkajärvi on maaseutukunta, jonka asuntokanta muodostuu pääosin omakoti- ja rivitaloasunnoista, on Sonkajärvellä ahtaasti asuvia perheitä enemmän kuin naapurikunnissa. Erot Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän jäsenkuntien kesken ovat kuitenkin pieniä. Ahtaasti asuminen on yhteydessä toimeentuloon ja pienituloisten osuuteen koko väestöstä.

Mielenterveys ja päihteet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen on panostettu viime vuosina ja tällä hetkellä tilanne on kohtuullisen hyvä. Nuorten näkyvä päihteiden käyttö on vähentynyt viime vuosina ja asenteet ovat muuttuneet kielteisemmäksi päihteiden käyttöön. Päihteiden riskikäyttö liittyy usein moniongelmaisuuteen elinolosuhteissa. Mielenterveysongelmien ja päihteiden käytön ehkäisemiseksi tehdään runsaasti ennaltaehkäisevää työtä. Ennaltaehkäiseviä palveluja ovat muun muassa oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut. Ennaltaehkäisevässä työssä moniammatillinen yhteistyö on erittäin tärkeää. Nuoret hakevat aktiivisesti apua mielenterveysongelmiin ja tukea on helposti saatavilla. Ongelmiin voidaan puuttua ennaltaehkäisevästi.

2.3.2 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittämiskohteet

Sonkajärven kuntastrategian 2017–2021 terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit on esitetty alla olevassa taulukossa:

Tavoite:	**Toimenpide:**	**Mittari:**	**Vastuutaho**
Kuntalaisten terveys ja hyvinvointi kohenevat	Kaikki alla mainitut toimenpiteet:	Sairastavuusindeksi	Kaikki toimielimet Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 1.1.2019 alkaen Pohjois-Savon maakunta
Sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalvelut ovat kuntalaisten saatavilla	Turvaamme toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut	• Sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalvelut toteutuvat sopimuksenmukaisella tavalla	Kunnanhallitus Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 1.1.2019 alkaen Pohjois-Savon maakunta
Kyläyhdistykset ja muut yhdistykset tukevat kuntaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvässä työssä	Teemme yhteistyötä kyläyhdistysten ja muiden yhdistysten kanssa	• Yhdistyksille jaettavien avustusmäärärahojen määrä (eur/v) • Kyläparlamentin kokousten määrä (kpl/v)	Kunnanhallitus Sivistyslautakunta
Kunnassa on hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen	Järjestämme kuntalaisille hyvät liikuntamahdollisuudet ja kannustamme kuntalaisia omaehtoiseen liikkumiseen	Liikuntahallin, kuntosalin ja jäähallin käyttäjämäärä (hlö/vuosi)	Sivistyslautakunta Tekninen lautakunta
Kunnassa on hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen opiskeluun ja kulttuurielämyksiin	Järjestämme kuntalaisille mahdollisuuksia omaehtoiseen opiskeluun ja kulttuurielämyksiin	• Kansalaisopiston säilyttäminen • Kulttuuritapahtumien määrä (kpl/v)	Sivistyslautakunta
Kirjastopalvelut ovat kuntalaisten käytettävissä Sonkajärvellä ja Sukevalla	Järjestämme kattavat kirjastopalvelut Sonkajärven ja Sukevan kuntataajamissa	Kirjastopalvelujen järjestäminen Sonkajärvellä ja Sukevalla (kaksi toimipistettä)	Sivistyslautakunta

Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet	Tuemme lasten ja nuorten osallisuutta ja nuorten työllistymistä ja opiskelua kaikin mahdollisin keinoin	• Nuorten kesätyöllistämiseen käytettävän määrärahan käyttö (kpl/v) • Kunnan nuorille tarjoamat työllistämistoimenpiteet (kpl/v) • Etsivän nuorisotyön resursointi (eur/v)	Kunnanhallitus Sivistyslautakunta Tekninen lautakunta

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman alatavoitteiksi suhteessa kuntastrategiaan ja laajaan hyvinvointikertomukseen asetetaan seuraavat kehittämiskohteet:

1) Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen
2) Lasten ja nuorten osallistaminen
3) Perheiden hyvinvoinnin tukeminen
4) Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus kasvaa
5) Työllisyyden parantaminen

Tavoite	**Toimenpiteet**	**Mittarit**	**Vastuutaho**
Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet	1) Perhepalvelujen (ml. neuvolapalvelut) järjestäminen 2) Huoltajien, varhaiskasvatuksen ja koulun välinen yhteistyö 3) Yksilöllinen ja yhteisöllinen oppilashuolto ja varhainen puuttuminen 4) Etsivän nuorisotyöntekijän työn jatkumisen turvaaminen 5) Nuorisotakuun toimeenpano 6) Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen 7) Järjestöavustusten myöntäminen 8) Nuorten kesätyöllistämistuen myöntäminen	Oppilashuollon palvelujen saatavuus	Sivistyslautakunta Kunnanhallitus Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 1.1.2019 alkaen Pohjois-Savon maakunta
Lasten ja nuorten osallistaminen	1) Oppilaskunnan ja nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen	Nuorisovaltuuston tapahtumat, tilaisuudet ja osallistujien määrä	Sivistyslautakunta Kunnanhallitus

	2) Lasten ja nuorten kerhotoiminnan järjestäminen 3) Lapsille ja nuorille suunniteltujen kyselyjen järjestäminen 4) Nuorten kesätyöllistämistuen myöntäminen 5) Järjestöavustusten myöntäminen		
Perheiden hyvinvoinnin tukeminen	1) Vanhemmuuden tukeminen, matalan kynnyksen palvelujen mahdollistaminen (esim. perhekerhot, perhetapahtumat) 2) Perhepalveluiden järjestäminen, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 3) Kodinhoidontuen kuntalisän myöntäminen 4) Nuorten kesätyöllistämistuen myöntäminen 5) Järjestöavustusten myöntäminen	Oppilashuollon palvelujen saatavuus	Sivistyslautakunta Kunnanhallitus Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä 1.1.2019 alkaen Pohjois-Savon maakunta
Työllisyyden parantaminen	1) Oman työllistämisyksikön toiminnan turvaaminen 2) Nuorten kesätyöllistämisen tukeminen	Nuorten kesätyöllistämiseen käytettyjen määrärahojen määrä (eur/v)	Kunnanhallitus

Seuranta ja arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointikertomuksen toteutumista seurataan osana toiminnan ja talouden seurantaa. Tavoitekohtaiset mittarit ja resurssit asetetaan vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Yhteenveto toteumasta esitetään tilinpäätöksen sekä laajan hyvinvointikertomuksen vuosiraportoinnin yhteydessä. Seurantaa ja arviointia toteutetaan myös varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen toiminnan laadun arvioinnin yhteydessä.

2.4 VIEREMÄ

2.4.1 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin nykytila

Väestötiedot

Vieremällä oli vuoden 2015 lopussa 3757 asukasta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väkiluku on laskeva noin 50 henkilöä vuodessa. Väestöstä alle 25-vuotiaita on 25, 4 % (v.2015). Syntyvyys on vuodessa noin 30 lasta, vuonna 2016 syntyi 33 vauvaa.

Kouluterveyskysely

Kouluterveyskysely 2015 onnistui lukion oppilaitten osalta, mutta peruskoulun oppilaat eivät sitä voineet tehdä valtakunnallisten palvelinongelmien takia.

Koska lukiolaiset toimivat vielä kevääseen 2016 saakka väistötiloissa, on kouluterveyskyselyssä ymmärrettävää, että oppilaat kokevat fyysiset työolot puutteellisiksi. Työilmapiiri koetaan hyväksi, mutta puolet oppilasta kokee kiireyden haittaavan opiskelua ja työmäärää pidetään liian suurena. Pienessä lukiossa kukaan ei tunne oloaan kiusatuksi, eikä kukaan tunnusta kiusanneensa. Suurin osa oppilaista asuu vielä kotona, mutta he eivät syö yhteistä ateriaa perheensä kanssa. Sosiaaliset suhteet oppilaitten ja opettajien kesken ovat erittäin hyvät. Koululounaaseen varattua aikaa pidetään vähäisenä, mutta matkaa olikin ruokasaliin noin kilometri. Lukiolaiset eivät tupakoi, käytä nuuskaa tai sähkösavukkeita lainkaan. Kouluterveyskyselyn mukaan hengästyttävä liikunta on vähentynyt, mutta uniaika lisääntynyt. Viikoittain alkoholia käyttävien määrä on lisääntynyt, samoin kuin tosihumalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien.

Terveydentilansa nuoret kokevat suunnilleen samanlaiseksi kuin kaksi vuotta aikaisemmin, kuitenkin niska-hartiakivut ja päänsärky viikoittain ovat lisääntynyt samoin ylipaino. Kokemukset terveydenhoidosta ovat lukiolaisten mielestä hyvät.

Koulutus

Varhaiskasvatus

Vieremällä on tällä hetkellä (tilanne 7.11.2016) 0 -6 vuotiaita henkilöitä 261. Heistä esikoululaisia 46 lasta, kotihoidossa 98 lasta ja päivähoidossa 117 lasta. Varhaiskasvatusta toteutetaan perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa, päiväkodissa ja päiväkodin vuorohoitoryhmässä. Kuntoutuksellista tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatus keskitetään pääosin päiväkotiryhmiin.

Perusopetus

Perusopetuksessa oli oppilaita vuonna 2015 yhteensä 378 oppilasta. Ennusteen mukaan oppilasmäärä pienenee väestökehityksen myötä. Perusopetuksessa on erityisen tuen päätös 6,6 % oppilaista. Perusopetusta annetaan Kirkonkylän koulun lisäksi kolmella sivukoululla. Koulukeskuksessa on käynnissä peruskorjaus, joka valmistuu todennäköisesti 2018.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu vuonna 2016 noin 40 lasta. Toimintaa järjestetään Kirkonkylällä ja kahden sivukoulun yhteydessä.

Lukio

Vieremän lukio toimii lähilukiona oman kunnan ja lähialueiden oppilaiden jatkokoulutus kelpoisuuden takaavana yleislukiona. Vieremän lukio on aloittanut yritysyhteistyön Ponsse Oyj:n ja sen kumppanuusyritysten kanssa. Lukiossa on noin 50 oppilasta. Ennuste pysyy samanlaisena vuosittain. Ikäryhmästään lukioon siirtyy alle 50 %, joka on alle Suomen keskiarvon.

Ammattikoulutus

Vieremällä toimii syksystä 2016 alkaen Ylä-Savon ammattiopiston toimipiste, joka järjestää metallialan koulutusta. Koulutus toimii tiiviissä yhteistyössä kumppanuuskylän eri metallialan yritysten kanssa.

Perheet

Vieremällä on perheitä vuonna 2015 tilaston mukaan kaikkiaan 1032, joista lapsiperheitä 541. Yksinhuoltajaperheitä on 109 taloutta.

Toimentulotukea, vuonna 2014, saaneita lapsiperheitä oli 7,1 %, kaikista lapsiperheistä, luku on alle Suomen keskiarvon (9,2 %).

Työllisyys

Vuonna 2016 nuorisotakuun piiriin kuuluvia nuoria kunta työllisti omilla varoillaan 5 henkilöä. Lisäksi yritykset ovat työllistäneet nuoria Nuoret duuniin-hankkeen kautta.

Nuoria 20–24 -vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Vieremällä tammi-syyskuussa 2016 noin 12 henkilöä. Vieremän työttömyysprosentin keskiarvo tammi-syyskuussa oli 11,76 %.

Toimeentulotukea ikäryhmästä 18–24 vuotta Vieremällä sai vuonna 2014 6,5 %, koko maan keskiarvon ollessa vastaavasta ikäryhmästä 15,5 %.

Vieremän kunta perustaa vuoden 2017 alusta työllisyysyksikön, jonka tarkoituksena on työllistymisen edistäminen ja työllistettävien henkilöiden tehokas ja kannustava työnohjaus.

Toimeentulo /Asuminen

Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia oli Vieremällä vuonna 2015 34,6 % kaikista lapsiasuntokunnista, koko maassa tämä luku on 29,8 %. Vuokra-asuntoja on tarjolla Kiinteistö Oy Vieremän Hakataloilla 239 kappaletta ja Vieremän kunnalla 13 kappaletta. Pienehköjä vuokra-asuntoja on myös Vieremän vanhustentalo ry:llä ja yksityisillä vuokranantajilla. Kiinteistö Oy Hakatalojen ja Vieremän vanhustaloyhdistyksen vuokra-asunnoissa asuu alle 25 vuotiaita vuokralaisia 41 henkilöä, (tilanne joulukuu 2016).

Vapaa-aikapalvelut

Vieremän kunnassa vapaa-aikapalvelut sisältävät kansalaisopiston, kirjaston, kulttuurin, liikunnan, matkailun ja nuorisotyön palvelut. Vieremän kunnalla on Ylä-Savon musiikkiopistossa 25 paikkaa.

Lapsille ja nuorille suunnattua kerhotoimintaa järjestävät myös järjestöt. Useat järjestöt ovat mukana kunnan koordinoimassa ja AVI:n tukemassa kerhohankkeessa ja koulut järjestävät Opetushallituksen tukemaa kerhotoimintaa.

Kansalaisopisto järjestää lapsille, nuorille ja lapsiperheille monenlaista opetusta ja harrastustoimintaa. Kansalaisopistossa toimii myös taiteen perusopetus. Kirjaston palvelut ovat kaikkien kuntalaisten käytössä ja siellä järjestetään myös lasten satutunnit. Kulttuuritoimi järjestää myös eri tapahtumia lapsille. Liikuntatoimi järjestää liikuntatapahtumia ja ohjattua liikuntaa kaikenikäiselle, myös erityisryhmät huomioiden. Liikuntatoimi koordinoi Liikkuva-koulu hanketta, jossa ovat kaikki koulut mukana. Matkailutoimi tekee tunnetuksi lapsiperheille soveltuvia luontokohteita Vieremällä.

Nuorisopalvelut järjestävät nuorille erilaisia tapahtumia ja ylläpitävät nuorisotalotoimintaa. Etsivän nuorisotyönpalvelut ostetaan Iisalmen Nuorison Tuki ry:ltä. Vieremän nuorisovaltuusto aloittaa toimintansa talvella 2017.

2.4.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämiskohteet

Kuntastrategian mukaan Vieremän kunnan tavoitteet 2017–2021 ovat; vahva elinkeinoelämä, elinvoimainen kunta, hyvinvoiva kuntalainen, ammattitaitoinen, motivoitunut henkilöstö ja tasapainoinen kuntatalous.

Tavoite: Hyvinvoiva kuntalainen	toimenpide	mittari	vastuutaho
Päivittäisen elämisen palvelut ovat korkeatasoisia ja kätevästi kaikkien saavutettavissa	Panostetaan palvelujen tiedottamiseen Palvelut saa omasta kunnasta (koulukuraattori, koulupsykologi)	Asiakaskäynnit Laaduntarkkailu ja laadunarviointi	SOTE-kuntayhtymä Palvelun tuottajat
Liikuntapaikat ovat ajanmukaisia ja hyvässä kunnossa	Peruskorjaukset Asianmukainen hoito ja kunnossapito	Käyttäjämäärien arviointi Asiakaspalautteet	Tekninen toimi Vapaa-aikapalvelut
Luontoon pääsemistä ja siellä tapahtuvaa turvallista liikkumista edistetään	Retkeilyreitistöt pidetään kunnossa Järjestetään tapahtumia luonnossa	Arviot käyttäjämääristä Osallistujamäärät järjestetyissä tapahtumissa	Tekninen toimi Vapaa-aikapalvelut Järjestöt
Kulttuuripalvelut ovat asukaslähtöisiä, monipuolisia ja kaikkien saatavilla	Järjestetään kulttuuritapahtumia ja harrastustoimintaa myös lapsille ja nuorille	Tapahtumien määrä Osallistujien määrä	Vapaa-aikapalvelut Järjestöt
Nuorilla on mielekästä tekemistä ja mahdollisuus kokoontua turvallisessa ympäristössä vapaa-aikanaan.	Tapahtumien järjestäminen Talotoiminnan ylläpito Järjestötoiminnan tukeminen Harrastusryhmien tarjoaminen	Tapahtumien määrät Osallistujamäärät Harrastusryhmien määrät	Vapaa-aikapalvelut Järjestöt
Tavoite: elinvoimainen kunta	toimenpide	mittari	vastuutaho
Vieremän taajaman ja kylien yleisilme on siisti ja viihtyisä	Siisteysseuranta Kyläkuvan kehittäminen	Asiakaspalautteet	Kiinteistöjen omistajat Ympäristölautakunta Tekninen toimi Kylätoimikunnat

Kunnasta löytyy tontteja ja hyväkuntoisia asuntoja eri elämän vaiheessa oleville ihmisille	Ajantasainen kaavoitus Vuokra-asuntojen peruskorjaukset ja rakentaminen	Asuntotilanne/tarve	Kiinteistö Oy Vieremän Hakatalot Tekninen toimi/Kamatyöryhmä Yksityiset maanomistajat
Varhaiskasvatus sekä perus- ja lukio-opetus pidetään korkeatasoisena ja nykyaikaisena	Nuppulan laajennus Koulukeskuksen peruskorjaus Uusien opetussuunnitelmien käyttöönotto	Kouluterveyskysely, asiakaspalautteet Vanhempainvartit Vasu, OPS	Sivistystoimi Tekninen toimi

3. IISALMEN, KIURUVEDEN, SONKAJÄRVEN JA VIEREMÄN YHTEISET KEHITTÄMISKOHTEET

Kuntien hyvinvointikertomuksissa on tunnistettu joitakin kaikille kunnille yhteisiä tekijöitä, joilla on merkitystä lasten ja nuorten hyvinvoinnille:

- Alueen korkea työttömyys
- Yksinhuoltajaperheiden määrän kasvu, mikä lisää jossain määrin palvelujen ja perheiden tuen tarvetta.
- Lasten ja nuorten liikkumattomuuden lisääntyminen, epäterveelliset ruokailutottumukset ja ylipaino vaativat panostusta ja yhteistyössä toteutettuja toimenpiteitä erityisesti varhaiskasvatukselta, koulutoimelta, nuorisotoimelta ja terveysneuvonnalta.
- Ylä-Savon väestörakenne on muuttumassa yhdeksi maan ikääntyneimmistä. Lasten määrä vähenee, nuoret muuttavat kasvukeskuksiin ja maahanmuuttajiakin on koko maan tasoon verrattuna vähän. Laadukkaat palvelut, asunnot ja asuinympäristö sekä harrastus- ja koulutusmahdollisuudet ja hyvät liikenneyhteydet ovat tärkeitä tekijöitä työikäisen väestön ja nuorten pysymiselle Ylä-Savossa.
- Nuorten maailma ja käyttäytyminen muuttuvat niin nopeasti, että kunnat ja sosiaali- ja terveyshuolto ei ehdi muokata toimintoja aina riittävän nopeasti tarvetta vastaavaksi. Nuorten kanssa toimijat tarvitsevat ajan tasaista tietoa nuorison parissa liikkuvista suuntauksista ja mahdollisuuden muuttaa toimintamalleja nopealla aikavälillä tarpeen mukaisesti.

Tässä suunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä pyritään osaltaan vaikuttamaan yllä mainittuihin tekijöihin. Kysymys on kuitenkin asioista, jotka on huomioitava myös kuntastrategioissa sekä kuntien toimintaan ja talouteen liittyvässä suunnittelussa.

4. LASTENSUOJELUSUUNNITELMA

4.1 Ennalta ehkäisevät ja varhaisen tuen lapsiperhepalvelut

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä ehkäiseviä lapsiperheiden sosiaalipalveluja ovat lapsiperheiden kotipalvelu ja varhaisen tuen perhetyö, johon tilastollisesti lasketaan mukaan myös sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö. Vaikka sekä kotipalvelua että perhetyötä annetaan sosiaalityöntekijän myöntämänä sosiaalityön ja lastensuojelun asiakkaille, niitä on mahdollista saada ilman sosiaalityön päätöstä silloin, kun niille asetetut kriteerit täyttyvät, ottamalla yhteyttä lapsiperheiden palveluohjaajaan. Tarjotun tuen oikea-aikaisuutta pyritään varmistamaan myös ns. vauvakäyntien avulla: neuvolan terveydenhoitajat antavat lapsiperheiden palveluohjaajalle tiedot vastasyntyneistä ja vanhemmille esitteen vauvakäynnistä. Perheohjaajat tai kotipalvelutyöntekijät ottavat yhteyttä perheeseen puolen vuoden sisällä ja kysyvät haluaako perhe kotikäynnin, jossa esitellään lapsiperhepalveluja ja kartoitetaan perheen mahdollinen tuen tarve. Käyntiä ei tehdä, jos perhe ei tunne siihen tarvetta.

Kuntayhtymän jokaisessa kunnassa toimii koulutiimi, johon kuuluvat kuraattorit, koulupsykologit ja Iisalmessa sekä Kiuruvedellä myös psyykkarit eli psykiatriset sairaanhoitajat. Koulutiimit ovat keskeinen osa oppilashuoltoa ja tekevät monialaista yhteistyötä sekä koulujen henkilökunnan, kuntien varhaiskasvatuksen ja nuorisotoimen että terveydenhuollon kanssa. Suurin osa työstä on yksilötyöskentelyä oppilaiden ja heiden perheidensä kanssa, mutta tuen oikea-aikaisuuden ja oikean palvelun löytämiseksi tarvitaan koko oppilashuollon ja muiden lapsiperhetoimijoiden työpanosta. Oppilashuoltolaki (2013) määrittelee koulutiimien työn sisältöä ja vaatimuksia.

Perheneuvolan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja nuorten myönteistä kehitystä järjestämällä ohjausta ja neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä tutkimusta ja hoitoa lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa.

Kuntayhtymässä on yksi nuorten ehkäisevän päihdetyöntekijä, jonka pääasiallisena tehtäväalueena ovat yläkoulut ja toisen asteen oppilaitokset. Työstä noin 70 % tapahtuu luokkien ja nuorten ryhmien kanssa, mutta päihdetyöntekijä on nuorten tavattavissa mm. Ohjaamossa, nuorisotiloilla, kouluilla ja erilaisissa nuorten tapahtumissa. Nuorten ehkäisevää päihdetyötä määrittelevät sekä oppilashuoltolaki että laki ehkäisevästä päihdetyöstä (2015).

Terveysneuvontaan kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhoito ovat pääasiallisesti ennalta ehkäisevää toimintaa, jonka sisältö ja tavoitteet on tarkasti määritelty Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (2011).

Suuri osa ennalta ehkäisevistä ja varhaisen tuen lapsi- ja perhepalveluista sijoittuu kuntayhtymässä hallinnollisesti perhekeskukseen. Yksi keskeinen toimintaperiaate perhekeskuksessa on monialainen yhteistyö. Sitä tehdään ja kehitetään sekä perhekeskuksen tehtäväalueiden että kuntayhtymän muiden vastuualueiden välillä, mutta myös kuntien ja järjestöjen toimijoiden kanssa. Lapsen, nuoren ja koko perheen hyvinvoinnin edistäminen, varhainen tuki ja puuttuminen sekä oikea-aikaiset palvelut eivät ole mahdollisia ilman monialaista yhteistyötä ja toimijoiden välistä kumppanuutta. Tulevassa sote-uudistuksessa perhe on keskiössä ja palvelut toteutetaan tarpeen mukaisesti perheen ja sen jäsenten elinpiireissä. Tähän päästään vain, jos yhteistyö hallinnollisesta rakennemuutoksesta huolimatta toimii kaikilla tasoilla.

4.2 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Heidän velvollisuutenaan on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatus ja huolenpito järjestetään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain (2 §). Lapsi ja perhe on myös tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin.

Sosiaalihuoltolain mukaan (10 §) kaikilla kunnan viranomaisilla on velvollisuus pyrkiä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kasvatuksen tukemisella tarkoitetaan laajasti ottaen kaikkia sellaisia eri viranomaisten yhteistyöhön perustuvia toimia, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden ja heidän välittömän arkiympäristönsä mahdollisuuksia edistää lasten suotuisaa kasvua ja kehitystä.

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa määritellään lastensuojelu laajasti: lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on lapsen ja hänen perheensä erityinen tukeminen kunnan muiden palvelujen piirissä.

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Kyse on lastensuojelutyöstä, jota tehdään lastensuojelun sosiaalityössä, kun on päätetty, että lapsi tai nuori on lastensuojelun asiakas.

Lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolaeissa korostetaan lapsen osallisuutta. Lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen ja heidän näkemystensä hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä tulisi olla nykyistä paremmin läsnä sekä ehkäisevässä että varsinaisessa lastensuojelun työssä.

Vammaispalvelujen lasten ja nuorten sosiaalityöntekijä toimii seudullisesti kaikissa kuntayhtymän kunnissa ja vastaa 0-25 vuotiaiden vammaispalvelujen ja kehitysvammahuollon asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista sekä asiakkaan tarvitsemien palvelujen kokonaisuuden suunnittelusta. Sosiaalityöntekijä on päätösvastuussa asiakkaan oikeusturvan kannalta merkittävien palvelujen sekä laajojen tukitoimien myöntämisestä kuten esim. henkilökohtaisesta avusta, asunnon muutostöistä, omaishoidon tuesta, palveluasumisesta, kehitysvammaisten laitoskuntoutuksesta ja kehitysvammapoliklinikan palveluista, tilapäishoidosta (perhehoito, sijaishoito) sekä myös harkinnanvaraisesta taloudellisesta tuesta vammasta aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin (päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet; ylimääräiset vaate-ja ravintokustannukset). Sosiaalityöntekijän työ on pitkälti verkostoyhteistyötä mm. Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen ja Vaalijalan Pohjois-Savon poliklinikan kanssa, Kys:an, kuntien päivähoidon, koulun, perhesosiaalityön ja lastensuojelun kanssa sekä vanhempien ja omaisten kanssa.

4.3 Lapsiperheiden sosiaalityö Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä

Sosiaalityön tehtäväalue (vammaispalvelut, kehitysvammayksiköt, perhesosiaalityö ja aikuissosiaalityö) sijoittuvat kuntayhtymän organisaatiossa hyvinvointipalvelujen vastuualueelle. Muut vastuualueen tehtäväalueet ovat perhekeskuspalvelut (terveysneuvonta, lapsiperheiden tukipalvelut) sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut (aikuispsykiatrinen poliklinikka, psykiatrian erikoispoliklinikat, mielenterveys ja päihdeosasto). Hyvinvointipalvelut ovat yksi kuntayhtymän viidestä vastuualueesta. Muut

vastuualueet ovat terveyspalvelut, hoito- ja hoivapalvelut, ympäristö- ja terveysvalvontapalvelut, talous-, tieto ja kehittämistoiminta.

4.4 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelujärjestelmä

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perhesosiaalityön tiimiin kuuluu neljätoista (14) sosiaalityöntekijää ja perhesosiaalityön esimies. Kuntayhtymä järjestää lastensuojelun palvelut jäsenkunnissa lähipalveluna. Iisalmessa työskentelee neljä lastensuojelun sosiaalityöntekijää, Kiuruvedellä kaksi lastensuojelun sosiaalityöntekijää, Sonkajärvellä yksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä sekä Vieremällä yksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Sijaishuollon sosiaalityöntekijä toimii seudullisesti kaikissa kuntayhtymän kunnissa.

Lapsiperheiden sosiaalityössä on Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä huomioitu 2015 - 2016 muuttunut lainsäädäntö; sosiaalihuoltolaki sekä muutokset lastensuojelulaissa. Iisalmen sosiaalikeskukseen palkattiin vuonna 2016 toinen sosiaalityöntekijä perhesosiaalityöhön ja Kiuruveden sosiaalikeskukseen uusi perhesosiaalityöntekijä. Sonkajärvellä ja Vieremällä perhesosiaalityön tulosyksikön sosiaalityöntekijä vastaa sekä sosiaalihuoltolain mukaisista sosiaalipalveluista lapsiperheille että lastensuojelulain mukaisista palveluista ja toimenpiteistä.

Perhesosiaalityön tiimin jäseniä ovat lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, sijaishuollon sosiaalityöntekijän ja perhesosiaalityöntekijöiden lisäksi kaksi seudullista lastenvalvoja-sosiaalityöntekijää, jotka isyys- ja elatusasioiden lisäksi vastaavat lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien sopimusten vahvistamisesta ja käräjäoikeudelle laadittavista lausunnoista.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymällä on oma lastensuojelun sijaishuollon yksikkö, seitsemänpaikkainen lastenkoti Taskukello. Oman yksikön lisäksi lastensuojelun laitoshuoltoa hankitaan tarvittaessa Pohjois-Savon kuntien yhdessä kilpailuttamista yksityisten palveluntuottajien sijaishuoltoyksiköistä. Kuntayhtymän oman perhekeskuksen järjestämien tukipalvelujen lisäksi avohuollon tukipalveluja kuten tehostettua perhetyötä ja ammatillista tukihenkilötoimintaa ostetaan samoin yksityisiltä palveluntuottajilta.

4.5 Lastensuojelun asiakkaat

4.5.1 Avohuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaana (0-20 vuotiaat) oli vuonna 2015 kuntayhtymän kunnissa yhteensä 517 lasta ja nuorta, mikä on keskimäärin noin 6 % ko. ikäluokasta. Vastaava luku vuodelta 2014 oli 495 lasta ja nuorta, mikä oli noin 5.6 % ikäluokasta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana on 1.1. - 30.6.2016 välisenä aikana ollut 436 lasta ja nuorta. Koko maan osuus avohuollon 0–17-vuotiaista asiakkaista vuonna 2014 oli 3,5 %.

Iisalmessa ja Kiuruvedellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on asiakkaana keskimäärin 50 lasta tai nuorta/sosiaalityöntekijä. Sonkajärvellä ja Vieremällä asiakkaana on keskimäärin 30 lasta/nuorta/sosiaalityöntekijä. Varsinaisia asiakasmääriin liittyviä mitoituksia ei lastensuojelussa ole, mutta esimerkiksi Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian suositus lastensuojeluun on korkeintaan 40 lasta / lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, korkeintaan 30 perhettä / sosiaalityöntekijä (perheessä lapsia 1–2) ja korkeintaan 15 perhettä / perhetyöntekijä (perheessä lapsia 1–2). Mitoituksessa on huomioitava myös viranomaisyhteistyön ja verkostotyön sekä ehkäisevän työn vaatima aika.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kunnissa vireille tulleet lastensuojeluasiat (hakemus, muu tiedoksi tulo) käsitellään lakisääteisen seitsemän arkipäivän kuluessa sekä palvelutarpeen arviot, jonka yhteydessä

selvitetään lastensuojelun tarve, valmistuvat lastensuojelulaissa säädetyn kolmen kuukauden määräajan sisällä.

Lastensuojelun asiakasmäärän oletetaan tulevaisuudessa alenevan, ottaen huomioon lastensuojelulaissa ja sosiaalihuoltolaissa tapahtuneet muutokset. Lastensuojelun asiakkuus ei ala vielä palvelutarpeen arvioinnin aikana vaan lapsiperheelle voidaan ilman asiakkuutta järjestää samoja sosiaalipalveluja/tukitoimia kuin aikaisemmin lastensuojelulain nojalla (esim. tukihenkilö, perhetyö). Avohuollon tukitoimia ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja kuntayhtymän omana toimintana järjestää mm. perhekeskus (perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, perheneuvola, terapiapalvelut), lisäksi avohuollon tukitoimia ostetaan yksityisiltä palvelutuottajilta (kotiin järjestettävä perhekuntoutus, tehostettu perhetyö).

4.5.2 Lastensuojelun sijaishuolto

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) annettujen vuoden 2015 tilastotietojen mukaan Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kunnissa oli oman kodin ulkopuolelle sijoitettu yhteensä 107 lasta ja nuorta (0-17 vuotiaat), mikä on keskimäärin 1.4 % vastaavasta ikäryhmästä. Vuonna 2014 sijoitettuina oli yhteensä 96 lasta ja nuorta, mikä oli keskimäärin 1,2, % vastaavasta ikäryhmästä. Vuoden 2016 kuuden kuukauden toteuman mukaan sijaishuollossa (perhehoito, laitoshuolto omassa yksikössä Taskukellossa sekä ostopalvelut) on ollut yhteensä 101 lasta ja nuorta. Sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista ja nuorista on vuoden 2016 aikana sijoitettu 52 % perhehoitoon ja 48 % laitoshuoltoon. Aikaisempina vuosina perhehoidon osuus on ollut suurempi aina 70 %:iin saakka.

Vuonna 2014 koko Suomessa huostassa olevien lasten osuus vastaavan väestön 0–17-vuotiaista oli yksi prosentti. Näistä huostassa olleiden 16–17-vuotiaiden lasten ikäryhmässä osuus oli 3,1 % ja se oli selvästi suurempi kuin nuoremmissa ikäryhmissä. Tälle ikäryhmälle ei tahdo löytyä perhehoitopaikkoja, mikä osaltaan selittää perhehoidon osuuden vähenemistä.

4.6 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lastensuojelutyön keskeiset tavoitteet

Lastensuojelun palvelujärjestelmän strategisessa keskustelussa lähtökohtana tulee olla lastensuojelulain keskeiset tavoitteet:

1. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu
2. Varhainen tuki
3. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Kuntayhtymän lasten suojelun yhteisiä kaikkien vastuualueiden tavoitteita ovat

1. Lasten ja perheiden tukeminen omassa lähiympäristössä
2. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön kehittäminen
3. Moniammatillisen verkostotyön työkäytäntöjen kehittäminen

Sosiaalihuoltolain mukaan lapsille, nuorille ja lapsiperheille tulee olla tarjolla lapsiperheiden kotipalvelua, perhetyötä ja varhaista tukea kaikissa peruspalveluissa (mielenterveys- ja päihdepalvelut, neuvolat, kouluterveydenhuolto, oppilashuolto, järjestöjen palvelut ja vapaaehtoistoiminta, kuntien palvelut) ilman lastensuojelun asiakkuutta. Kuntayhtymän hyvinvointipalveluiden vastuualueen tavoitteiden mukaisesti lapsiperheitä tuetaan oikea-aikaisesti ja palvelutarpeen mukaisesti kaikissa vastuualueen palveluissa. Panostetaan palveluohjaukseen, ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen sekä puuttumiseen niin, että lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve pienenee.

Lastensuojelulain mukaisessa lastensuojelussa painopisteenä on edelleen avohuollon ensisijaisuus ja tukitoimien sekä verkosto- ja monialaisen yhteistyön kehittäminen yhdessä muiden lapsi- ja perhepalveluiden kanssa. Toimivat perhesosiaalityö ja lastensuojelun avohuolto vähentävät huostaanottojen ja sijaishuollon tarvetta, mikä näkyy tilastoissa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hoitopäivien määrän vähenemisenä.

Tulevat sote- ja maakuntauudistukset muuttavat lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun palvelurakennetta maakunnallisesti yhtenäiseksi vuoden 2019 alusta. Tätä kirjoitettaessa ei ole vielä tehty yhteisiä linjauksia ja yhtenäistä maakunnallista palvelumallia, mutta kuntayhtymän omat tavoitteet ovat linjassa valtakunnallisesti linjattujen toimintamallien kanssa. Tulevaisuuden haasteita lastensuojelussa koko Suomessa ovat mm. lapsiperheiden tarvitsemien tukipalvelujen saatavuus, riittävyys ja laatu sekä perhehoidossa sijaisperheiden rekrytointi. Yhteistyön ylläpitäminen ja yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen laajenevassa organisaatiossa ja verkostoissa on haastavaa ja vaatii kaikilta osapuolilta yhteistä tahtotilaa.

Tavoite	**Toimenpide**	**Mittari**	**Vastuutaho**
Lapsiperheet saavat sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ja tukitoimet palvelutarpeen mukaisesti	Palveluiden kehittäminen ja resursointi palvelutarpeen mukaisesti	Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmäärän kehitys Lastensuojelun ja perhesosiaalityön asiakasmäärien muutos	Perhepalvelujen esimies Lapsiperheiden tukipalvelujen esimies
Lapsiperheet saavat lastensuojelun avohuollon palveluita palvelutarpeen mukaisesti	Tehostettuun perhetyöhön kohdennetaan riittävät resurssit ja täydennyskoulutusta	Asiakasperheiden määrä tehostetussa perhetyössä	Perhepalvelujen esimies Lapsiperheiden tukipalvelujen esimies
Sijaishuollon perhehoidon perhehoitajien työn tukeminen	Työterveystarkastukset ja vapaapäivien toteuttaminen	Toteutuneet tarkastukset ja vapaat/perhehoitaja	Perhepalvelujen esimies
Lastensuojelun laitoshoito järjestetään lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden siihen soveltuvassa sijaishuollon yksikössä	Seudullinen sijaishuollon sosiaalityöntekijä koordinoi ja tukee sijoitusprosessia	Asiakaspalaute	Perhepalvelujen esimies

5. Seuranta ja arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman keskeiset painopisteet ja tavoitteet tulee sisällyttää kuntastrategiaan. Tässä suunnitelmassa mukana olevilla kunnilla on omat kuntastrategiansa ja suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan kunkin kunnan strategiaan sekä talousarviokirjaan. Näin suunnitelmaa voidaan seurata ja arvioida sen toteutumista kuntakohtaisesti.

Suunnitelman seuranta ja arviointi on vakiintunut osa kunnan toiminnan ohjauksen kokonaisuutta. Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset, palvelujärjestelmän toimivuus ja kasvuympäristön tilanne sekä suunnitelman tavoitteiden toteutuminen.

”Lasten ja nuorten hyvinvointia ja lastensuojelua koskevaan suunnitelmaan kirjattuja aikaansaannoksia ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan yhteistyössä tavoitteellisesti ja säännöllisesti. On tärkeää, että lapset, nuoret ja vanhemmat voivat tuottaa tietoa omasta hyvinvoinnistaan ja tätä arki- ja kokemustietoa hyödynnetään toiminnan kehittämiseksi. Valtuusto arvioi vuosikertomuksessaan hyväksymiensä tavoitteiden toteutumista sekä tekee tarkastuslautakunnan lisäksi kokonaisarvioinnin vähintään valtuustokausittain. Eri toimialojen lasten ja nuorten hyvinvointityötä tukee laaja-alainen lasten ja nuorten asioiden yhteistyöryhmä, joka raportoi tuloksista valtuustolle. Lastensuojelusta vastaava kunnan toimielin seuraa ja arvioi sekä tekee tarpeen mukaisia päätöksiä lastensuojelun parantamiseksi.” (Roussu: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi.)

Ylä-Savon kunnat, joita tämä suunnitelma koskee, ovat päättäneet että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa seurataan kuntakohtaisissa monialaisissa yhteistyöryhmissä, jotka jo tällä hetkellä kokoontuvat säännöllisesti ja joissa kunnan ja SOTE kuntayhtymän toimijoiden lisäksi ovat mukana myös järjestöt ja seurakunnat. Ryhmät nimeävät keskuudestaan vastuuhenkilön, joka tuo hyvinvointisuunnitelman ryhmän kokoukseen 1- 2 kertaa vuodessa ja huolehtii siitä, että suunnitelman toteuma annetaan kuntien valtuustoille tiedoksi vuosittain. Suunnitelmaan tehdään laajempi päivitys tai se kirjoitetaan kokonaan uusiksi valtuustokausittain.

6. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma- työryhmä

Kuntien ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän yhteistyöpalaverissa 1.4.2016 päätettiin perustaa työryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän peruskuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma seuraavalle valtuustokaudelle.

Työryhmän kokoonpano:

Iisalmi: Pekka Partanen, Sinikka Hyvärinen

Kiuruvesi: Eeva Peltola, Tuomo Sallinen

Sonkajärvi: Eeva Suomalainen, Jussi Haapala

Vieremä: Raili Turunen, Sonja Kärkkäinen, myöhemmin Kaisa Laitinen

Kuntayhtymä: Hannele Vesterlin, Marja-Liisa Korhonen ja teknisenä kokoussihteerinä Tiina Miettinen

Työryhmä kokoontui yhteensä viisi kertaa kuluneen vuoden aikana. Kokousten välillä tekstiä, suunnitelman tavoitteita, toimenpiteitä, mittareita ja vastuita työstettiin kunnissa ja kuntayhtymässä. Suunnitelmassa on pieniä kuntakohtaisia eroavuuksia, sillä kukin kunta on laatinut sisällön omaan kuntastrategiaan pohjautuen ja paikallisista lähtökohdista käsin.

7. LINKIT:

Iisalmi:
Opetussuunnitelmat: http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kasvatus-ja-opetus/Perusopetus/Kaupungin-opetussuunnitelmat
http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=68919174-af0a-4f0f-a80e-262bb4153fbc
Esiopetus
http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=dc7e0113-1ed9-4eae-9018-7e44514e818f
http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=c4a41d03-41e1-46da-839d-5f9824ebb2a2
Oppilashuoltosuunnitelma: http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=dc7e0113-1ed9-4eae-9018-7e44514e818f
Hyvinvointikertomus: http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Haku?q=Hyvinvointikertomus
Nuorisotakuu: http://iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kohderyhmille/Nuorille/Nuorisotakuu

Kiuruvesi
Kiuruveden oppilashuoltosuunnitelma (koskee koko oppilashuoltoa, kouluilla lisäksi koulukohtaiset suunnitelmat).
http://www.kiuruvesi.fi/loader.aspx?id=e1f3bb1b-42fc-4fe0-8667-1c13c881be0e
hyvinvointikertomus: http://www.kiuruvesi.fi/loader.aspx?id=b7556bc5-02ec-4df3-829a-d954bb1e86ad

Sonkajärvi:
Seudullinen perusopetuksen opetussuunnitelma: http://sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kasvatus-ja-koulutus/Opetussuunnitelmat
Oppilashuoltosuunnitelma: http://sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kasvatus-ja-koulutus/Oppilashuolto
Opetushallituksen julkaisu: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet (Sonkajärven varhaiskasvatussuunnitelma on valmisteilla ja se perustuu Opetushallituksen julkaisuun)
Hyvinvointikertomus: www.hyvinvointikertomus.fi (Sonkajärvi)

Vieremä:
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.pdf
Kirkonkylän koulun oppilashuoltosuunnitelma Vieremän lukio 2016.doc
Hyvinvointikertomus: www.hyvinvointikertomus.fi (Vieremä)
Opetussuunnitelma 1-9.pdf

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä:
Toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle vuosille 2017- 2018:
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintasuunnitelma 2017:

8. Liitteet

LIITE I: KUNTIEN TILASTOT

IISALMI

Väestö Iisalmessa

Väestö iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2013	2014	2015
alle 3 vuotiaat	916	907	884
4 - 6 vuotiaat	709	714	740
7 – 12- vuotiaat	1330	1351	1341
13 – 15 vuotiaat	668	699	660
16 – 18 vuotiaat	794	745	741
19 – 24 vuotiaat	1519	1465	1396
25 -	16215	16234	16183
Väestö yhteensä	22151	22115	21945

Väestöennuste iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2018	2022	2025
alle 3 vuotiaat	873	873	863
4 - 6 vuotiaat	690	678	677
7 – 12- vuotiaat	1424	1420	1402
13 – 15 vuotiaat	668	720	708
16 – 18 vuotiaat	708	726	751
19 – 24 vuotiaat	1443	1334	1337
25 -	16272	16307	16281
Väestö yhteensä	22078	22058	22019

Perusopetus

KOULUTUS	2013	2014	2015
Perusopetuksen oppilaat 20.9 (virall. tilastointipvä)	2015	2031	1991
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (ei päättötodistusta)	0	5	0
Yo-tutkinnon suorittaneet	128	129	103
Perusopetus/erityinen tuki	129	129	125
Perusopetuksen erityisen tuen päätös/ %-osuus kaikista	6,40	6,35	6,28

Varhaiskasvatus

Iisalmen varhaiskasvatus	2014	2015	2016
varhaiskasvatuksen ja koululaisten iltapäivätoiminnan piirissä olevat lapset	1184	1243	1150
erityislasten määrät (diagnoosit, lausunto)	84	84	90
avohuollon tukitoimilapset	35	44	50
ikäluokka 1 -6 v/ josta varhaiskasvatuksessa			

Perheet

Iisalmelaiset perheet	2013	2014	2015
Kaikki perheet	6131	6083	6042
Lapsiperheet	2223	2214	2173
äiti ja lapsia	366	383	393
isä ja lapsia	60	54	62

Työllisyys

Toimeentulotukea saavat 18-30 vuotiaat Iisalmessa	2013	2014	2015	tammi-kesä 2016
Toimeentulotuen saajat yhteensä	632	597	573	397
Näistä uusia kyseisen vuoden aikana tulleita	186 (29%)	164 (27%)	153 (27%)	64 (16 %)
Osuus kaikista toimeentulotuen saajista	44 %	44 %	42 %	40 %
Osuus uusista tuen saajista kyseisenä vuonna	55 %	55 %	57 %	48 %

IISALMEN TYÖNHAKIJAT	1-8/2016	2015	2014
Iisalmen työttömyysprosentti % vuoden keskiarvo	15,3	15,8	13,8
Alle 20-vuotiaat (lkm, vuoden keskiarvo)	58,7	47,8	49,3
Alle 25-vuotiaat (lkm, vuoden keskiarvo)	229,1	221,3	206,3
Työttömät vastavalmistuneet 25-29-vuotiaat (lkm, vuoden keskiarvo)	9,75	11,8	12,2

NUORISOTAKUUN TOTEUTUMINEN eli ns. virtaluku (= nuoren työttömyys päättyi ennen 3 kuukautta)	Iisalmi (vuoden keskiarvo)		
	1-8/2016	2015	2014
Nuoret työnhakijat alle 25-vuotiaat %	77,5	80,3	79,4
Vastavalmistuneet 25-29-vuotiaat %	75,1	78,8	80

KIURUVESI

Väestö

Väestö iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2013	2014	2015
alle 3-vuotiaat	329	326	322
4 – 6-vuotiaat	264	253	261
7 – 12-vuotiaat	553	543	533
13 – 15-vuotiaat	300	288	273
16 – 18-vuotiaat	336	320	282
19 – 24-vuotiaat	522	510	504
25 -	6563	6512	6428
Väestö yhteensä	9196	8752	8603

Väestöennuste iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2018	2022	2025
alle 3-vuotiaat	306	294	282
4 – 6-vuotiaat	251	237	248
7 – 12-vuotiaat	515	496	472
13 – 15-vuotiaat	276	254	257
16 – 18-vuotiaat	272	276	253
19 – 24-vuotiaat	461	408	409
25 -	6280	6088	5948
Väestö yhteensä	8361	8053	7869

Perusopetus

KOULUTUS	2013	2014	2015
Perusopetuksen oppilaat 20.9 (virall. tilastointipvä)	969	927	907
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (ei päättötodistusta)	0	5	0
Perusopetus/erityinen tuki	74	73	70
Perusopetuksen erityisen tuen päätös/ % -osuus kaikista	7,64	7,87	7,72

Varhaiskasvatus

Kiuruveden varhaiskasvatus	2014	2015	2016
varhaiskasvatuksen ja koululaisten iltapäivätoiminnan piirissä olevat lapset	533	542	570
erityislasten määrät (diagnoosit, lausunto)	53	51	54
avohuollon tukitoimilapset	27	26	28
ikäluokka 1 -6 v/ josta varhaiskasvatuksessa	579/361	583/413	

Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä Kiuruvedellä

	2013	2014	2015
Päivähoito	315	309	397
Avoin leikkitoiminta	137	152	150
APIP- toiminta	48	68	45
Yhteensä	**500**	**529**	**592**

Varhaiskasvatus avohuollon tukitoimena Kiuruvedellä

2013	2014	2015
8(2,8 %)	7(2,5 %)	10(2,7 %)

Erityislapsia päivähoidossa Kiuruvedellä

2013	2014	2015
19(6,7 %)	19(6,8 %)	18(4,9 %)

SONKAJÄRVI

Väestö

Väestö iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2013	2014	2015
alle 3 vuotiaat	152	136	115
4 - 6 vuotiaat	117	117	113
7 – 12- vuotiaat	267	259	252
13 – 15 vuotiaat	129	120	142
16 – 18 vuotiaat	162	147	129
19 – 24 vuotiaat	224	205	198
25 -	3 403	3 352	3 329
Väestö yhteensä	4 454	4 336	2 278

Väestöennuste iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2018	2022	2025
alle 3 vuotiaat	116	111	108
4 - 6 vuotiaat	95	88	86
7 – 12- vuotiaat	234	202	183
13 – 15 vuotiaat	118	113	110
16 – 18 vuotiaat	132	125	113
19 – 24 vuotiaat	199	181	180

25 -	3 170	3 025	2 926
Väestö yhteensä	4 064	3 845	3 706

Perusopetus

Koulutus	2013	2014	2015
Perusopetuksen oppilaat 20.9 (virall. tilastointipvä)	418	400	414
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (ei päättötodistusta)	0	0	0
Yo-tutkinnon suorittaneet	21	15	20
Perusopetus/erityinen tuki	41	25	31
Perusopetuksen erityisen tuen päätös/ %-osuus kaikista	9,8	6,3	7,5

Perheet

Sonkajärveläiset perheet	2013	2014	2015
Kaikki perheet	1 239	1 213	1 192
Lapsiperheet	592	555	538
äiti ja lapsia	117	106	117
isä ja lapsia	39	38	33

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	2013	2014	2015
Sonkajärvi	35,1	34,5	34,2
Koko maa	29,3	29,6	29,8

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	2013	2014	2015
Sonkajärvi	7,0	7,9	10,5
Koko maa	8,9	9,2	9,3

Työllisyys

Toimeentulotukea saaneet 18-24v., % vastaavan ikäisestä väestöstä	2013	2014	2015
Sonkajärvi	11,7	17,8	17,6
Koko maa	14,9	15,5	15,5

Sonkajärven työnhakijat	2014	2015
Sonkajärven työttömyysprosentti % vuoden keskiarvo		16,4
Alle 25-vuotiaat työttömät (keskim./kk)	27	26

VIEREMÄ

Väestö Vieremällä

Väestö iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2013	2014	2015
Syntyvyys	48	27	27
alle 3 vuotiaat	184	163	144
4 - 6 vuotiaat	95	111	122
7 – 12- vuotiaat	245	231	216
13 – 15 vuotiaat	133	138	136
16 – 18 vuotiaat	135	136	129
19 – 24 vuotiaat	211	203	208
25 -	2871	2835	2802
Väestö yhteensä	3874	3816	3757
Alle 25-vuotiaita väestöstä %			**25,4**

Väestöennuste iän mukaan (lähde. Tilastokeskus)	2018	2022	2025
alle 3 vuotiaat	167	161	157
4 - 6 vuotiaat	121	124	121
7 – 12- vuotiaat	232	258	249
13 – 15 vuotiaat	123	106	138
16 – 18 vuotiaat	123	120	100
19 – 24 vuotiaat	173	151	153
25 -	2765	2702	2655
Väestö yhteensä	3704	3622	3573

Perusopetus

KOULUTUS	2013	2014	2015
Perusopetuksen oppilaat 20.9 (virall. tilastointipvä)	398	396	378
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet (ei päättötodistusta)			
Perusopetus/erityinen tuki	38	33	25
Perusopetuksen erityisen tuen päätös/ %-osuus kaikista	9,5	8,3	6,6

Perheet

Vieremäläiset perheet	2013	2014	2015
Kaikki perheet	1058	1048	1032
Lapsiperheet	562	550	541
äiti ja lapsia (alle 18-v. lapset)	40	40	41
isä ja lapsia (alle 18-v. lapset)	14	14	11

Vieremän varhaiskasvatus	2014	2015	2016
varhaiskasvatuksen piirissä olevat lapset	125	124	117
erityislasten määrät (diagnoosit, lausunto)	6	6	4
avohuollon tukitoimilapset	5	3	4

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	2013	2014	2015
VIEREMÄ	36,9	36,1	34,6
KOKO MAA	29,3	29,6	29,8

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	2013	2014
VIEREMÄ	7,7	7,1
KOKO MAA	8,9	9,2

Työllisyys

Vieremän työnhakijat	2014	2015	1-9/2016
Vieremän työttömyysprosentti % vuoden keskiarvo	11	12	11,76
20-24v. työttömät työnhakijat (lkm, vuoden keskiarvo)	11,8	11,4	12,4

Toimeentulotukea saaneet 18-24v., % vastaavan ikäisestä väestöstä	2013	2014
VIEREMÄ	7,2	6,5
KOKO MAA	14,9	15,5

LÄHDE: tilastokeskus

LIITE 2: LASTENSUOJELUN TILASTOT:

1. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat

Tiedot 2015 (THL)

	Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleet 0-20 vuotiaat lapset ja nuoret 2014	Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olleet 0-20 vuotiaat lapset ja nuoret 2015
Iisalmi	277	278
Kiuruvesi	128	158
Sonkajärvi	41	32
Vieremä	49	49
Yhteeensä	495	517

2. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset

Tiedot 2015, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 vuotiaat lapset 2014	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 vuotiaat lapset 2015
Iisalmi	61	65
Kiuruvesi	20	24
Sonkajärvi	6	6
Vieremä	9	11
Yhteeensä	96	107

3. Lastensuojelun laitoshuollon hoitopäivät (Tiedot: Sotkanet)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (Kuntamaisema)
Iisalmi	6823	6910	6622	8943	7029	7422
Kiuruvesi	868	1127	1773	1783	2371	2428
Sonkajärvi	1174	539	526	302	260	147
Vieremä	1087	1007	856	1045	1498	1783

4. Perhehoidon hoitopäivät (Tiedot: kuntamaisema)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Iisalmi	10 930	11 847	9 572	10 009	11 683	9762
Kiuruvesi	2 555	2 196	3 669	3 619	3 763	4109
Sonkajärvi	1 832	1 615	1 605	1 993	2 137	1918
Vieremä	1 915	1 825	1 464	1 460	1 800	1683
Yhteensä	17 232	17 483	16 310	17 081	19 383	17 472

5. Voimavarat (=Talousarvio 2016)

Palvelujen järjestäminen ja ostot, €/vuosi

	2015	2016
Avohuolto	297 000	464 000
Perhehoito	1 093 000	1 144 000
Laitoshuolto	2 240 000	3 358 000

Avohuolto sisältää sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimet että sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina järjestetyt tukipalvelut lapsiperheille.

Laitoshuolto sisältää sekä oman toiminnan kulut (Lastenkoti Taskukello) että ostopalvelut yksityisiltä palveluntuottajilta

Kaikki em. tiedot sisältävät vain sosiaalityöhön talousarvioon myönnetyt määrärahat, ei vyörytyseriä (esim. tietohallinto, hallintopalvelut, luottamuselimet)